

**Labar Jigan ɣɛn Isa al-Masi ɣɛn
Mark
Kupm mɛtn taar taadjeki
ɔoobm ɣɛn dooy Labar Jigan
ɣɛn Isa al-Masi ɣɛn Mark**

Labar Jiga ɣɛn Isa al-Masi kɛn Mark raanɔno se, jee kɛn naan raanden se, naade paac Yaudge eyo. Labar Jigan ɣɛn Isa kɛn jee kuuy raanɔno se, Labar Jigan kɛn Mark raanɔn se, naan duuk cirde paac. Taa naan se bo maakɔ kitapɔn ki se, naan taad te mɛtn taar Isan utu baat se eyo. Mɛtn taar Isan kɛn lee dooy jeege jɛrl jɛrl se kic bo gɔto maakɔ kitapɔn ki. Num gan j'ɔn bo mɛtn taargen kɛn naan ɛd'lapia ute naan kɛn naan naajo ute jeege se gɔto kaam dena. Ɔo gɔtn mɛtin se, taar kɛn naan taad se, maakɔ labarge tun jiga gɔt kuuy se, gɔto. Mɛtn taar kɛn Mark raanɔn se, taad jeege tu ɔ: «Isa se tap bo nanja?» Mark noog jeege cɔkɔ cɔkɔ bini 'jeel kɔkɔn Isa. Gan Isa jaay taad ute ro naan malin se, naan taad ɔ naan *Goon Deba*. Ɔo ro goon deba se je taadn ɔ Raa ɛd'inga tɔɔgo do nakge tu paac ɔ ɣɛn kɔjn boɔro do jeege tu ɔ ɣɛn tɔl kusin jeege kici. Ter Goon Deba se je deekɔ ɔ Isa se, debkilim mala mala. Kɛse je taadn ute nakgen k'jeel mɛtin eyo kɛn taad ro Isa ki ɔ do naabin ki. Mark taad jeege tu ɔ Isa se naan Goon Raa (kon 1.1) ɔ do taar tɔl taarin ki se, naan raan ɔ Goon Raa ooy se, k'tup k'tɔlin ro kaag ki (kon 15.39).

*Jan-Batist *batiz jeege
(Mt 3.1-12; Lk 3.1-18)*

¹ Kupm metn Labar Jiga gen Isa *al-Masi, Goon *Raa. ² Aan god ken Ezayi debm taad taar teeco taar Raa ki taadno maakn Kitapin ki do dakin ken oo: *'Booyo, maam m'ai kəl debm kaan naabum naani ki taa ai daapm doobi.*

³ Ter Ezayi deek oo:

K'booy mind deba taad makən do kəd-baar ki oo:

'Daapki doobm Meljege oo 'tedinsin ki jiga 'toodn tal.*

⁴ Debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taadn se, naan bo Jan-Batist. Naan naar teec naan jeege tu do kəd-baar ki se. Gotn se naan taadden oo: «'Terlki maakse oo on j'asen batizi oo Raa asen taal *kusiñsege.» ⁵ Jee taa naan Jude ki paac ute jee paacn iino maakn geger ken Jeruzalem ki se, naade baado gotn Jan ki. Naade taad metn kusiñdege naan jeege tu oo Jan-Batist batizde maakn ool magal ken k'danin Jordan se.

⁶ Jan uuso kal k'daapin ute beekn ginji oo dook maakin te kəl daara; nakn kosin iimi ute teeje.

⁷ Naan taad jeege tu oo: «Debm utu ade baa metum ki se, naan magal ciruma. Maam se kəl saan kic bo m'as gen no tuutiñ eyo. ⁸ Maam se m'batizsenga ute maane, num gan naan se bo utu asen *batizn ute Nirl Salal.»

*Isa k'batizina oo *Bubm sitange naamina
(Mt 3.13-17, 4.1-11; Lk 3.21-23, 4.1-13)*

⁹ Anum, maakn biige tun se, Isa iino maakn geger ken Nazaret, ken taa naan Galile ki, baa on Jan-Batist oo Jan *batizin maakn ool Jordan ki.

* **1:3** Aak Eza 40.3.

10 Kɛn Isa jaay teeco naatn maakɲ maane ki sum 60, aak maakɲ raa ɔɔd wan ɔ ɔ *Nirl Raa bɔɔyo don ki tec aan gɔɔ dɛɛɛɛ. 11 Naan booy mindi taad maakɲ raa ki, deek ɔɔ: «Naai se 'Goon maak-jema, m'ber m'ɔɔdio taa naai 'tɔɔlumi.»

12 Gɔtn se Nirl Raa naar tɔɔd ɔlin do kɔd-baar ki. 13 Naan ting bii si-sɔɔ do kɔd-baar ki. Maakɲ biige tun se, Bubm sitange baado naamina. Naan ing ute daagen maakɲ kaag ki ɔɔ *kɔdn Raage baado ɔɲina ɔɔ naade aakiɲ don ki.

Isa beer tɔɔd jee metin ki sɔɔ

(Mt 4.12-22; Lk 4.14-15, 5.1-11; Jn 1.35-43)

14 Kɛn Jan-Batist k'j'okinga dangay ki jaay 60 Isa iin baa taa naan Galile ki ɔɔ baag wɔɔkɲ Labar Jiga gen Raa se jeege tu 15 ɔɔ: «Kaadin aasga, Gaar Raa se baadoga gɔɔrɔ. 'Terlki maakse ɔɔ aalki maakse do Labar kɛn Jiga.»

16 Kaad kɛn Isa deel deel taa baar kɛn Galile ki se, aak Simon ute genaɲ Andre tund tund gɛndde maan. Naade se jee toocɲ kɛɲje. 17 Isa deekden ɔɔ: «'Baakiro 'daanumki! Bɔɔse maam m'asen tɛdn naase jee baa 'je jikilinge ade baa doobm Raa ki.»

18 Naade naar ɔɲ gɛnddege ɔɔ daanina. 19 Utu iik naan ki cɔkɔ se, naan aak Jak te genaɲ Jan; naade se gaan Zebedege ing king maakɲ markabde ki, daap daap gɛnddege. 20 Gɔtn se Isa naar danɛ. Naade iin ɔɲ bubde Zebede maakɲ markab ki ute jee tɛdn naabinge ɔɔ naade baa metn Isa ki.

Gaaba kalan ɔk kɔɔɲ sitan

(Mt 8.14-17; Lk 4.31-44; NJKN 10.38)

21 Isa end maakɲ gɛger kɛn Kaparnayum ute jee metin ki. ɔɔ kɛn *bii sebit jaay aan se naan end

maakη *ḡee κεν Yaudge lee tusn maak ki ḡ baag dooy jeege. ²² Jeegeen booy taar κεν naan̄ dooyde se, ḡkden taad eyo. Taa dooy naan̄ se ḡk tḡḡḡ ḡ tec aan ḡḡ ḡen jee jeel taadn̄ tḡkη μετn Ko Taar Raage se eyo. ²³ Maakη ḡee κεν Yaudge lee tusn maak ki se, debm ḡk kḡḡn̄ sitan naar endo ḡḡtn se ḡ ḡd̄ ḡyḡ, ²⁴ ḡḡ: «Naai Isan Nazaret. Naai tap ḡo naaje j'ḡḡ dī ute naai? Naai se 'ḡaado ḡen kutje la? Maam se m'jeeli, naai se Debm *Salal κεν Raa ḡo ḡlio.» ²⁵ ḡan̄ Isa aaciḡ kaama ḡḡ: «'Doa! 'Teec naatn̄ ro gaab κεν se!» ²⁶ ḡḡtn se sitan baag tiikη gaaba se zak zak, ḡd̄ ḡy makḡḡ ḡḡ teec naatn̄ roḡ ki. ²⁷ Jeege paac taar se ḡkden taad eyo ḡ naade tḡnd̄ μετn naapa ḡḡ: «Kese tap ḡo taar ḡḡ dīo? Kese dooy kiji ḡḡ naan̄ dooy jeege ute tḡḡḡn̄ mala. Naan̄ taad̄ sitange tu ḡḡ sitange kic ḡo tookiḡ taariḡa.» ²⁸ ḡḡtn se nookiḡ naar eem dḡd̄taa naan̄ Galile ute magaliḡa.

Isa aaj jee kḡḡḡge dēna

²⁹ Κεν naade iin̄ teec naatn̄ maakη *ḡee κεν Yaudge lee tusn maak ki se sum ḡo, Isa ḡaa ḡee Simon te ḡen Andre ki. Jak ḡḡ Jan daariḡa. ³⁰ ḡḡtn se moom Simon mēnda se kḡḡḡḡ, tood̄ tood̄ dan̄al ki, naan̄ roḡ ḡḡ kēdēk. Κεν Isa jaay aan se, jeege naar taadiḡ taa mēnd̄ se. ³¹ Naan̄ iik cēen̄ ki, ḡk jīḡa, uun̄ daariḡa. ḡḡtn se roḡ κεν ḡḡḡ kēdēk se tēreḡ urlu, naan̄ iin̄i ḡḡ baagden tēdn̄ kḡḡḡ.

³² Κεν kaada ooc jaay ḡḡḡ tēd̄ ilim se, jeege baag ḡaano te jee kḡḡḡge ute jee ḡk kḡḡḡ sitange paac. ³³ Jeegeen maakη ḡēḡer ki se paac tus taa ḡee κεν ese. ³⁴ ḡḡtn se Isa eḡ lapiḡa jee kḡḡḡge tu dēna ḡḡ kḡḡḡdege se napariḡ dēna. ḡḡ naan̄ tuur sitange

dēna ro jeege tu. Gaŋ sitange se Isa ʌnden doobo gen taadn taar eyo, taa naade se jeeliŋa.

Isa lee taa naaŋ Galile ki

³⁵ Metbeenki tanɔɔriŋ-nɔɔriŋ gɔt utu ilim sum ʒo, Isa iin teec naatn maakŋ naaŋ ken se, ʒaa do kɔd-ʒaar ki gɔtɔ kaam kalaŋ. Gɔtn se, naaŋ iŋg eem *Raa. ³⁶ Simon ute mɛdiŋge teec ʒaa lee jeŋa. ³⁷ Ken naade jaay ɔŋiŋ se, deekiŋ ɔɔ: «Jeege paac jei jea.»

³⁸ Isa deekden ɔɔ: «K'ʒaaki maakŋ naange tun kuuy ken cɛɛs ki cɛɛs ki, m'ʒaa taadn Labar Jiga gɔtn naane kici. Anum, taa naaŋ se ʒo maam m'teecn m'ʒaadɔ se.» ³⁹ Naaŋ lee dɔɔd taa naaŋ Galile ute magaliŋa, taadden taar Raa maakŋ *ʒeedege tun ken naade lee tusn maak ki ɔɔ naaŋ tuur sitange ro jeege tu.

Isa ɛd'lapia debm bikid'ki

(Mt 8.2-4; Lk 5.12-16, 17.12-19)

⁴⁰ Gaaba kalaŋ ɔk kɔɔŋ bikid'i ʒaadɔ cɛɛ Isa ki, ɛrg naaniŋ ki, eemiŋ nɔɔ ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Ken naai 'je num, ɛdum lapia taa rom se daapm 'toodn kɔlɔŋ kɔlɔŋ.» ⁴¹ Isa aakiŋ se, ɛɛjiŋ don ki, ɔl jiŋ utiŋa ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Yɛɛ, maam m'jea, ɔŋ roi daapm 'toodn kɔlɔŋ kɔlɔŋ!» ⁴² Gɔtn se sum ʒo, gaabm se bikidiŋ ɔŋiŋa ɔɔ ron daap tood kɔlɔŋ kɔlɔŋ. ⁴³ Gɔtn se, Isa aaciŋ kaama ɔɔ naar tuuriŋa, ⁴⁴ ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «'Booy bɛɛ: ɔŋte ʒaa taadn nam ki. Num gaŋ 'ʒaa 'taad roi *debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki ɔɔ ɛd *sɛrkɛ Raa ki aan gɔɔ ken *Musa taadiŋo maakŋ Kitap ki, taa naai roi daapga toodga kɔlɔŋ kɔlɔŋ se. Bin ʒo jeege paac 'jeele, naai se ɔŋga lapia.»

45 Num kɛn gaabm se jaay iin̄ baa se ɔɔ gɔtɔ baa se paac naan̄ baag taadn̄ labar nak̄j aanin̄ don̄ ki se jeege tu. Taa naan̄ se ɔɔ, naan̄ jeege tu se Isa ɔɔ end te maak̄j gɛgɛr ki eyo, num baa tinḡ do kɔd-baar ki ɔɔ jeege iin̄o gɔtɔ baa se paac, baado ɔɔɲina.

2

Isa ɛd lapi debm k'run̄guy ki (Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

1 Kɛn tɛd bii kandum se, Isa ɔk tɛrl maak̄j gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki, k'booy j'ɔɔ naan̄ utu ɔɔene. 2 Jeege baado tus dɛna end dooc maak̄j ɔɔee se tak, bini aan̄ kaam taar ki kic ɔɔ gɔtɔ gɔtɔ. Gɔtn se Isa taadden taar *Raa. 3 Kaad kɛn Isa utu taad taad ɔɔrt se, jeege ɔɔaano ute debm k'run̄guy. Daande ki se gaabge ɔɔɔ ɔɔ uuniɲo. 4 Taa jeege dɛn dɛn se, naade ɔɔ ɔɔansin̄ te gɔtn Isa ki eyo. Gɔtn ese naade ook do ɔɔee ki, ud̄ buut do ɔɔee kɛn Isa inḡ maak̄ ki ɔɔ uun̄ ɔɔɔyo debm k'run̄guy do nak̄j tood̄in̄ ki. 5 Kɛn Isa jaay aak naade aal maak̄de don̄ ki se, deek debm k'run̄guy ki ɔɔ: «Goonuma, *kusiɲige se, maam m'tɔɔlisinga naatn.» 6 Gɔtn se jee jeel taadn̄ tɔɔk̄j mɛtn Ko Taar Raage kandum utu inḡ gɔtn ese jaay booy taar Isa taad se, naade taad ute maak̄de ɔɔ: 7 «Gaabm se, je taadn̄ ɔɔ d̄io? Naan̄ naaj naaj Raa. Kɛn 'kɔɲ tɔɔl kusiɲ deba se Raa kalin̄ ki sum ey la?» 8 Num gan̄ taar naade taad ute maak̄de se, Isa naar jeelga ɔɔ deekden ɔɔ: «Taa d̄i jaay naase 'taadki ute maak̄se bin se? 9 Gɛn naase ki num, kɛn gay ɔɔ ɔɔɲ ciri: kɛn m'deek̄j debm k'run̄guy ki m'ɔɔ: <Kusiɲige se, maam m'tɔɔlisinga naatn> lɔɔu m'deek̄j m'ɔɔ: <Iini, uun̄ nak̄j tood̄i se ɔɔ 'lea> se ɔɔ ɔɔɲ cir lɛ? 10 Bin num, naase aki 'jeele maam

*m'Goon Deba se m'ok tɔɔgɔ ɣɛn tɔɔl kusin̄ jeege do naan̄ ki ara.» Gɔtn se, Isa deek debm k'run̄guy ki ɔɔ:
 11 «M'deeki m'ɔɔ: iini, uun nak̄j toodi ɔɔ 'baa bei ki.»
 12 Gaaba se naar iin̄ uun nak̄j toodiɲa ɔɔ teec naan̄ jeege tun te dɛndɛ se. Jeegen in̄g aakin̄ se, nak̄j se ɔkden taad̄ eyo. Naade tɔɔm Raa deek ɔɔ: «Nak̄j bin se bii kalan̄ j'aak te eyo.»

Isa dan̄ Lɛbi

(Mt 9.1-17; Lk 5.27-39)

13 Isa ɔk tɛrl̄ jɛɲ baar kɛn Galile ki daala. Jeege dɛna baado ɔɲina ɔɔ naan̄ dooydɛ ute taar Raa.
 14 Kɛn naade deel deel gɔtn ese se, Isa uun kaamin̄ aak Lɛbi goon Alpe, *debm tɔk̄j miiri, in̄g kinḡ gɔtn tɛdn̄ naabin̄ ki. Naan̄ deekin̄ ɔɔ: «Iini 'daanuma.» Gɔtn se sum ɓo Lɛbi iini ɔɔ daanina.

15 Bii kalan̄ Isa ute jee mɛtin̄ ki in̄g ɔs kɔs ɓee Lɛbi ki se; *jee tɔk̄j miirge dɛna te jee *kusinge se baado in̄g ɔs te naade, taa jeege dɛna ɔko mɛtn̄ Isa. 16 Jee jeel taad̄n tɔk̄j mɛtn̄ Ko Taar Raagen maak̄j *Parizige tu se aakin̄ naan̄ in̄g ɔs kɔs ute jee kusinge ɔɔ te jee tɛdn̄ miirge se, deek jeege tun mɛtin̄ ki ɔɔ: «Aakki tu naan̄ in̄g ɔs kɔs te jee tɔk̄j miirge ute jee kusinge!» 17 Kɛn Isa jaay booy taarde se, deekden ɔɔ: «Jee rode kiji se, naade je daptor eyo, num kɛn jee je daptor se, jee kɔɔnge. Maam m'baado se ɣɛn dan̄ jee kɛn saap ɔɔ naade aak bɛɛ naan̄ Raa ki se eyo, num maam m'baado se ɣɛn jee jeel rode ki, naade jee kusinge se.»

*Dooy Isa se tec aan̄ gɔɔ dooy *Parizige eyo*

18 Bii kalan̄ se jee mɛtn̄ Jan-Batist ki ute Parizige uun kuun *siam. Naade baado tɔnd̄ mɛtn̄ Isa ɔɔ: «Jee mɛtn̄ Jan ki ute ɣɛn Parizige se uun siam;

anum gen di jaay jee metn naai ki uun ey se?» ¹⁹ Isa terlden oo: «Jeegen baado kəkɲ mɛnda jaay gaabm mɛnda utu se, naade kuun siam oo dɔo? Met ki eyo. Naade se kɔɲ kuun siam eyo ken mɛl mɛnda jaay utu te naade se. ²⁰ Num gan bii kalan kaadɪn utu 'kaan se gaabm mɛnda j'utu j'an̄ kooɔn naata. Kaad ken se jaay ɓo, mɛdɪnge se 'kuun siam.

²¹ «'Booyki, nam 'kɔɲ kaal kal kiji ro kal ken koono eyo. Ey num kal kiji se an nɛɛpm ute kal koono oo gɔtn nɛɛpiɲ se 'tɛɔn magal cir ken do dɔkiɲa. ²² ɔo tɔtn koojɲ biɲ utu iin̄ kiin̄ se, j'ɔmbiɲ maakɲ k-lɛɛterge tun koono eyo. Ey num tɔtn koojɲ biɲ se an dɔɔbm ute k-lɛɛterge se naatn. Tɔtn se lɛ 'kooɲ naaj ki cɛɛ oo k-lɛɛterge se lɛ, 'dɔɔbm tuju. Num gan bɛɛki num, tɔtn koojɲ biɲ utu iin̄ kiin̄ se, k'l'ɔmbiɲ maakɲ k-lɛɛterge tun kiji.»

*Isa taad taa *bii sebit
(Mt 12.1-4; Lk 6.1-11)*

²³ Bii kalan bii sebit ki se, Isa ute jee metiɲ ki deel maakɲ gɔtn gem ki. Ken naade deel deel se jee metiɲ ki baag tɛɛɛɔn do gemge. ²⁴ Ken *Parizige aak nakɲ ese se, taad Isa ki oo: «Aaka, jee meti ki tɛɔ nakɲ ken j'und te kulu gen tɛɔ eyo bii sebit ki!»

²⁵ Isa terlden oo: «Bii kalan naase 'dooyiɲki te ey la, nakɲ ken *Daud tɛɔ ute jeenge kaad ken naade ok nakɲ kɔs eyo oo ɓo tɔalde se? ²⁶ Kaad ken se, Abiatar ɓo *magal debm tɛɔn serke Raa ki. Gɔtn se Daud endo maakɲ *kɔɔɔr magal gen Raa ki, tɔs mappan j'ɛɔɔga keɔ *serke Raa ki se oo oo. Ey num, ken ok doobm 'kɔs se jee tɛɔn serkge Raa ki sum. Gan Daud tɔs ɛɔ jeege tun metiɲ ki se kici.»

²⁷ Ter Isa deekden daala oo: «Bii sebit se, Raa tɛɔɪɲ

taa debkilimi ey num debkilimi 6o Raa tɛdɪn̄ taa 6ii sebit eyo. ²⁸Taa naan̄ se 6o *Goon Deba se, naan̄ 6o Mɛl gɛn̄ 6ii sebit.»

3

Isa ɛd lapi gaab kɛn jin̄ ooyga kooyo

¹ Bii kalan̄ Isa 6aa ɛnd maakɲ *6ee kɛn Yaudge lee tusn̄ maak ki se daala. Gɔtn̄ ese, ɔk gaaba kalan̄ jin̄ ooyga kooyo. ² Jee in̄g gɔtn̄ se ɔnd kaama Isa ki tak, taa naade je an̄ kaaka kɛn n̄'kɛdn̄ lapi gaab kɛn se *6ii sebit ki num, taa naade an̄ kɔkɲ mindina. ³ Isa taad̄ gaab kɛn jin̄ ooyga kooy se ɔɔ: «lin̄i, 'daar naan̄ jeege tu.» ⁴ Isa tɔnd mɛtn̄ jeegen in̄g aakiɲ se ɔɔ: «Bii sebit ki se, j'undsenga kulu gɛn̄ tɛdn̄ bɛɛ lɔbu, gɛn̄ tɛdn̄ *kusiɲ lɛ? Ɔɔ ɔɲ deba num an̄ kaaj, lɔbu an̄ tɔɔl lɛ?» Gan̄ naade se do dɛk. ⁵ Gɔtn̄ se Isa uun kaamiɲ aak dɔɔdɛ paac. Naan̄ maakiɲ taariɲ dode ki ɔɔ bɔɔbdɛ makɔn̄ɔ. Ute do-mɔngdɛ se, naade tuj nan̄in̄ maakiɲ tak tak. Naan̄ dɛek gaab kɛn jin̄ ooyga kooy se ɔɔ: «'Sɛɛj jii!» Ɔɔ gaabm se sɛɛj jina ɔɔ gɔtn̄ ese sum 6o jin̄ ɔɲ lapi. ⁶ Kɛn *Parizige jaay teeco maakɲ 6ee kɛn Yaudge lee tusn̄ maak ki sum se, naade naar 6aado tus dɔɔk taarde ute jee *ɛrɔdge taa naade je doobm an̄ 'kutn̄ Isa.

Jeege dɛna ɔk mɛtn̄ Isa

(Mt 10.1-15; Lk 6.12-19; NJKN 1.13)

⁷⁻⁸ Isa iik tɔk 6aa te jee mɛtin̄ ki jɛɲ baar Galile ki. Gɔtn̄ se jeege dɔɔlɔ dɛna ɔko mɛtina. Naade se iino taa naan̄ kɛn Galile. Kɛn dɔɔl jeege jaay booy nakgen naan̄ lee tɛd̄ se, jee mɛtinge iino taa naan̄ Jude ki kɛngen mɛtinge iino maakɲ gɛgɛr kɛn

Jeruzalem ki, kengen se iino taa naan Idume ki, oo kengen kuuy se iino jey ool Jordan ken kaam naane oo kengen kuuy se iino taa naan Tir ute gen Sidon ki. Naade baado onina. ⁹ Gotn se naan taad jeege tun metin ki oo k' daapiin markaba kaam jina taa jee denge se an kotn kol kund eyo. ¹⁰ Isa se edga lapi jee koonge tu dena. Taa naan se bo, jeegen paacn ok koonge se baado tooc ron ki je an kutn te jide. ¹¹ Ken jee ok koon sitange jaay aakin se, naade taal tooc metn jey ki tood tooy oo: «Naai se Goon *Raa.» ¹² Gan Isa aacden kaama makono oo j'onte taadn jeege tu an jeele.

Isa beer tood jee kaan naabinge sik-kaar-dio

¹³ Gotn se, Isa baa ook do kos ki oo dan jee ken naan jede oo naade baado onina. ¹⁴ Maakde ki se naan beer tood gaabge sik-kaar-dio, ken naan danje jee kaan naabinge, taa 'king te naana oo aden kol gen lee taadn taar Raa jeege tu, ¹⁵ oo naan edden toogo gen tuur sitange. ¹⁶ Kese bo ro jee sik-kaar-di ken naan beer toodde: Simon naan ondin ron Pier*, ¹⁷ Jak te genaana Jan, naade se gaan Zebedege ken Isa danje ute ro Bonerges ken je deekn oo: jeegen se tec aan goo raa taata. ¹⁸ Kengen kuuy se, Andre, Pilip, Bartelemi, Matiye, Toma, Jak goon Alpe, Tade, Simon debm je kujn naajina, ¹⁹ oo Judas Iskariot, naan bo debm utu kutn Isa.

Isa taasinge baano jea

(Mt 12.22-37; Lk 11.14-23)

²⁰ Isa terl baa beene. Gotn se jeege baado tus den daala, bini naan ute jee metin ki se gotn naade 'kon

* **3:16** Pier se je deekn oo: delbe.

jaay an kəs kic 6o gətə. ²¹ Kən taasinge jaay booy bin se, naade je ansin kəkŋ 6aa beene, taa naade taad ə: «Isa se don biga.»

*Bubm sitange ute Isa taarde 6aa eyo

²² Jee jeel taadn təkŋ mətŋ Ko Taar Raagen iino Jeruzalem ki se, naade taad ə: «Naan se ək Belzebul†.» Ə: «Ute Bubm sitange se 6o naan tuur sitange ro jeege tu.» ²³ Kən Isa jaay booy taarde se, naan danđeno cəŋ ki ə taadden ute kaal naaŋ taara ə: «Bubm sitange jaay tuur ron mala se, an tuur ə dio? ²⁴ Kən maakŋ taa naaŋ gaar kən jeenge taarde ə mətŋ naap ey se, naade 'kəŋ king kalan eyo. ²⁵ Jee maakŋ 6ee ki jaay taarde ə mətŋ naap ey se, jil jee se kingde kəŋ 6aa eyo. ²⁶ Kən Bubm sitange jaay baagga tədŋ bəəə ute ro naan malin se bin se naan təpga ronə, naan se təəgin tədŋ gətə ə gaarin kic lə 'tədŋ gətə.

²⁷ «Kən nam jaay je kend kəsŋ 6ee debm təəg se, debm se naan ək dəkkinga jaay 6o, 'kəsŋ beəə. ²⁸ 'Booyki bəe m'asen taada: *kusiŋ kən jikilimge tədpaac ute naaŋ kən naade naaj Raa se kic 6o, Raa adesin təəə. ²⁹ Num gaŋ debm jaay naaj *Nirl Salal se, kusiŋ naan se mətŋ Raa ansin təə eyo, anum kusiŋ naan se, an tinŋ yemiŋə.» ³⁰ Isa taadden bin se taa naade taadga taada ə naan ŋ'ək sitan.

Gənaa Isage ute konde

(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

³¹ Gətn se gənaa Isage ute konde jaay aan se, naade daar naatn ə ə k'danđeno Isa. ³² Gətn ese jeege dena inŋ gurug Isa, k'deekin j'ə: «'Booyo!

† **3:22** Belzebul ro kuuy gən Bubm sitange lə6u Iblis, naan kən tək mind jeege.

Koi ute genaaijen mendge ute ken gaabge utu naatn, je ai kaaka.» ³³ Isa terlden ə: «Koyuma ute genaamge se tap 60 nanje?» ³⁴ Ɖo naan̄ uun kaamina aak jee ing gurugin̄ se, deek ə: «Aakki, jee se 60 koyuma ute genaamge. ³⁵ Taa debm jaay tɛd nakj Raa maakin̄ jen ro ki se, keŋe 60 genaam gaaba, ken mendə ə ə koyuma.»

4

Kaal naagj taar gen debm kənd buru (Mt 13.1-23; Lk 8.1-15)

¹ Ter daala Isa baag dooy jeege taa baar ken Galile ki. Taa jeejen tus ron̄ ki den se 60, əlin̄ naan̄ ook ing maakj markab ken do maane ki. Ɖo jee ute dɛnde se lɛ, daar do jɛj baar ki. ² Gətn se naan̄ dooyden te nakge dɛna ute doobm kaal naagj taara. Maakj dooyin̄ ki se, naan̄ deekden ə: ³ «'Booyki! Deba kalan̄ təs kupina ə teec 6aa kənd buru. ⁴ Num ken naan̄ jaay ənd kənd burin̄ se, kupm metin̄ si jɛj doob ki ə yeelge bəəy 6aadə naar tuun əsin̄ naatn. ⁵ Kupm metin̄ si do naan̄ ken gətn maakin̄ ək koa. Kupm se naar teeco yəkədə taa gətn se, naan̄in̄ cɛɛpɛ. ⁶ Num gan̄ ken kaada jaay baag tɛŋə se, naan̄ lawaka ə tuutu, taa gətn se iirin̄ əj end 6aa te dək eyo. ⁷ Kupm metin̄ se si maakj ji kaag ken ək kərəndə. Ji kaagj ute kərəndin̄ se teepe ə aayin̄ taara ə bur se, əj ooj te eyo. ⁸ Num kupm metin̄ se si do naan̄ ken jiga. Gətn se naan̄ teece, teepe, am tək doa ə ək kaama. Do kalan̄ ək kaama bɛɛ bɛɛ, kengen kuuy ək kaama dɛna ə kengen kuuy se ək kaama den ciri.» ⁹ Gətn

se Isa deekden ɔɔ: «Debm ɔk bi booyo num, booy ɔk taar se!»

¹⁰ Kɛn Isa iik tɔk naatn cɛɛ jee dɛnge tu se, jee cɛɛn ki ute jee mɛtiŋ kɛn sik-kaar-di se tɔnd mɛtiŋ ɔɔ n̄'aden taadn tɔɔkŋ mɛtn kaal naagŋ taargen se.

¹¹ Naan tɛrlɛn ɔɔ: «Nakŋ j'ɔyiŋga kɔy maakŋ *Gaar Raa ki se, *Raa taadsenga mɛtiŋ naase ki. Num gan jee kuuy se taargen se paac, naade booyiŋ aan gɔɔ kaal naagŋ taara, ¹² taa naan se ɔɔ:

*Naade aaka nabo ɔŋ aak ɔk eyo,
naade booyo nabo ɔŋ booy ɔk eyo.*

Kɛn naade booy ɔkga num, daan naane,

*naade tɛrlga maakde do Raa ki ɔɔ naan aden tɔɔl
kusiŋde. »*

Isa tɔɔk mɛtn kaal naagŋ taar gɛn debm kɔnd buru

¹³ Gɔtn se, Isa deekden ɔɔ: «Kaal naagŋ taar maam m'taadsesiŋ ese se jaay naase 'booy ɔkiŋki ey se, num kaal naagŋ taar kɛn kuuy paac se, aŋki 'booy kɔkŋ ɔɔ dɛi? ¹⁴ Debm kɔnd buru se lɛ tec aan gɔɔ debm taad taar Raa. ¹⁵ Jee mɛtiŋge se tec aan gɔɔ kupm kɛn si jɛŋ doob ki se. Kɛn naade jaay booyga taar Raa se, *Bubm sitange naar baado ɔɔd taar se maakde ki naatn. ¹⁶ Num jee mɛtiŋge se, tec aan gɔɔ naan maakiŋ ɔk koa. Jee se jaay booyga taar Raa se, naar ɔkiŋ maakde ki ute maak-raapo. ¹⁷ Naɔo naade se ɔŋ ɔkiŋ tɔɔg eyo, ɔŋ taar Raa ɔl iiri maakde ki eyo, taa naade ɔŋ ɔŋ tɛ maakde kaam kalan eyo. Kɛn dubar ɔŋdenga ey lɛ k'baagdenga dabar gɛn taar Raa sum ɔɔ, naade naar rɛsn ute kaal maakden do Raa ki se naatn. ¹⁸ Jee mɛtiŋge se,

---

* **4:12** Aak Eza 6.9-10.

tec aan gəɔ ɡətn ək jii kaagn̩ ute kərəndiŋa. Naade se booyga taar Raa, ¹⁹ nabo naade uun nirlde do nakge tun do *duni ki, je maala ute nakgen jeege lee dən̩ se. Nakgen se ʒo, ʒaado maak-saapde ki əɔ gaasiŋ taar Raa se əŋ tɛd naaba maakde ki eyo. ²⁰ 'Booyki, kupm si do naan̩ kɛn jiga se tec aan gəɔ jeege booy taar Raa əɔ took aal maakde do ki. Ɔo taar Raa se əlde naade tɛdn̩ nakgen bɛɛ bɛɛ. Jee mɛtiŋge se tec aan gəɔ ɡɛm kɛn ək kaama bɛɛ bɛɛ, kɛngen mɛtiŋge tec aan gəɔ ɡɛm kɛn ək kaama dɛna əɔ kɛngen kuuy se tec aan gəɔ ɡɛm kɛn ək kaama dɛn cir se.»

*Kaal naagn̩ taar ɡɛn ləmpo
(Lk 8.16-18)*

²¹ Tɛr Isa deekden daala əɔ: «Nam əɔcga ləmpin̩ num, deebiŋ dukulu don̩ ki ne? Lə əndiŋ mɛtn̩ danal ki la? Bɛɛki num, an̩ kuun kəl raan ey la, taa wəər ɡəɔ? ²² Taa di nakŋ ko k'kəyiŋ se utu toodn̩ tal, nakŋ kɛn jeege jeel mɛtiŋ ey se, jeege utu 'jeel mɛtiŋ paac. ²³ 'Booyki bɛɛ. Debm ək bi booyo num, booy ək taar se!» ²⁴ Isa tɛrl deekden daala əɔ: «Ɔndki kəndə ute taar naase 'lee 'booyki se. Taar kɛn Raa ɛdsesiŋ se, utu asesiŋ dəɔjə, ute nakŋ kɛn naase 'lee 'dəɔjn̩ki nakge jeege tu se, naase kic j'utu j'asesiŋ dəɔjn̩ dooɔn̩ cirr cirr daala. ²⁵ Taa debm ək se j'an̩ kəmb̩ do ki, num debm ək ey lɛ, kɛn cəkən naan̩ ək se kic ʒo, j'an̩ təsn̩ naatn̩.»

*Kaal naagn̩ taar ɡɛn nakŋ teec kaliŋ ki
(Mt 13.31,32; Lk 13.18,19)*

²⁶ Isa tɛrl taad daala əɔ: «*Maakŋ Gaar Raa se tec aan gəɔ nakŋ ese: deba kalaŋ ʒaa kənd buru maakŋ ɡətiŋ ki. ²⁷ Kɛn maakŋ nəər kɛn naan̩ tood

toodó lo, katar ken lek lekε, gətn se kupu teec kalin ki ə teepe, gan naan jeel metin eyo. ²⁸ Naan se, ted kupu teec kalin ki, teepe, am tək doa ə do se ək kaama jiga. ²⁹ Ken debm maakn-gətə jaay aak nakin aacga se, naan uun gərdə, baag kəjn nakiŋa, taa kaadn kəjə se aanga.»

Kaal naagn taar gen kaam nakn k'danin mutard

³⁰ Ter Isa taad ə: «*Maakn Gaar Raa se maam m'an kəmb beyε ute di? Ə ute kaal naagn taar gay jaay maam m'an taadin jeege tu se? ³¹ Maakn Gaar Raa se tec aan gəə kaam nakn k'danin mutard. Ken j'utu j'əciŋ kəəc naan ki se, naan baat cir kaam nakgen do naan ki se paac. ³² Num gan k'j'əciŋga num, naan magal cir nakgen teec maakn bar ki se paac. Naan teep ted magala, təp ted letε ə bini yeelge kic 60 baadə uj kujdege do ki.»

³³ Isa dooy jeege ute kaal naagn taarge dena tec aan gəə napar naan gen ese se ə naan taadden Taar Raa ken naade an kəŋ kaasn gen booy kəkə. ³⁴ Naan dooy jeege ute kaal naagn taara salal. Num ken naan əpga kalin ki ute jee metin ki num, naan ing təkden metin.

*Isa ək daar kuulu
(Mt 8.18-27; Lk 8.22-25)*

³⁵ Bii ken se sum 60, aan teger se, Isa deek jee metin ki ə: «K'gaan k'baaki jəŋ baar ken kaam naane.» ³⁶ Jee metin ki se iin əŋ jee den se ə naade uun markabm ken Isa ing maak ki se ə baansiŋa. Gətn se markabgen kuuy kic 60 baa te naade. ³⁷ Gətn se kuulu dəəbə makəŋə, əl maane aal walak walak ə iin dooc dooc maakn markaba. ³⁸ Gan Isa aal don do wasad ki tood tood bia kaam

mootn maakŋ markab ki. Jee metiŋ ki tond durina deekiŋ ɔ: «Debm dooyje, berɛ, naajege j'aki kutu ɔ naai 'tond met ey bin se gen dio?» ³⁹ Isa jaay dur se, iin aac kaama kuul ki ɔ deek maane ki ɔ: «'Doa, 'tood kaam kalan!» Gɔtn se kuulu daara ɔ gɔtɔ do dil. ⁴⁰ Isa deekden ɔ: «Gen di jaay naase 'beerki bin se? Borse kic bo ɔŋ aalki te maakse dom ki ey la?» ⁴¹ Naade aak nakŋ Isa ted se, nirlde teece ɔ gɔtn se naade baag taadn ute naapa ɔ: «Kese tap bo nanja bini, ken kuulu ute maane ki kic bo tookiŋ taariŋ se?»

5

Isa ed lapia debm kooŋ sitan ki (Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

¹ Gɔtn se naade aan taa baar Galile ken kaam naane taa naan jeege tun k'dannden Gerazenige. ² Ken Isa ute jee metiŋ ki jaay booyo naatn maakŋ markab ki sum se, gɔtn se gaaba kalan naar teeco maakŋ iibge tun Yaudge tedino gen tal taal yodege se ɔ naan baa dood Isa. Gaabm se ak kooŋ sitan. ³ Naan tiŋg maakŋ iibge tun se ɔ gaabm se k'dookiŋ ute ziŋziri kic bo, ɔŋ okiŋ eyo. ⁴ Daayum j'aaliŋ dokodom maala jɛŋ ki ɔ jin k'dookiŋ te ziŋziri, num gan naan gaan ute dokodom maala ɔ tond terɛɛŋ ute ziŋziri se naatn. Nam nam tooŋ jaay an kɔkŋ daar se gɔtɔ. ⁵ Nooro katara, daayum, naan tiŋg maakŋ iibge tu ɔ do kosge tu, naan tooŋ tooyo ɔ tond gaan ron ute koge. ⁶ Ken naan aak Isa met dok se, naan aan baa erg naaniŋ ki, ⁷ ɔ naan ɔd ɔy makono ɔ: «Isa Goon *Raa Taaro, j'ɔŋ di ute naai? Berɛ, m'aali Raa mindi ki, onte 'dabaruma.» ⁸ Ken naan taad bin se taa Isa taadiga taada ɔ:

«Sitan, 'teec naatn ro gaab ken se!» ⁹ Ter Isa tond metn gaaba se ɔɔ: «Naai roi nanja?» Ɔɔ naan terlin ɔɔ: «Maam se rom Dɔɔl asgarge, taa naaje k'ro naap ki.» ¹⁰ Naan eemin nɔɔ metin ki kɔni kɔni ɔɔ n'ɔnte tuurde naatn maakn taa naan ken ese se.

¹¹ Kaam metn kɔs ki se ɔk dɔɔl kinzirge dena gaam gaama. ¹² Gɔtn se sitange eem nɔɔ metn Isa ki deekin ɔɔ: «Ɖlje naaje se k'baa kend maakn kinzirge tun ese se.» ¹³ Ɔɔ naan undden kulu. Gɔtn se sitange se teeco ro gaab ken se ɔɔ baa end maakn kinzirge tu. Dɔɔl kinzirgen te dende se dɔɔbɔ rus ɔɔ naar aano girdi girdi bɔɔy baa si maakn baar ki ɔɔ paac maane ɔsde. Kinzirge se baa baa nakn dupu-dio. ¹⁴ Ken jee gaam kinzirge jaay aak nakn ted se, naade dɔɔb an baa taad nakn se jeege tun maakn gegɛr ki ute jeege inɔ bɛe naatge tu. Ɔɔ jeege se baado aak nakn ken ted se. ¹⁵ Ken naade aan ɔn Isa se, naade aak gaabm ken dɔɔl sitange inɔ ro n ki se, naan metekga ɔɔ inɔ king ute kalin ro n ki. Ken naade aakin se, beere baa ɔkde. ¹⁶ Jee ken aako nakn aan do gaab ken ɔk sitange ute gen kinzirge se, naade ɔɔs maanin jeege tu, ¹⁷ ɔɔ jee se baa eem nɔɔ metn Isa ki ɔɔ n'iin n'ɔnden taa naande.

¹⁸ Ken Isa ook maakn markab ki baa baa se, gaabm tedo kɔɔn sitange se eemin nɔɔ metin ki ɔɔ 'baa te naana. ¹⁹ Gɔtn se Isa undin te kul eyo, gan naan deekin ɔɔ: «'Baa bei ki ɔn jeeige se, 'taadden nakgen paacn Raa tedi naai ki se, ɔɔ keejn ken naan eji doi ki se.» ²⁰ Ken naan jaay baa baa se, baag taadn jeege tun taa naan ken k'danin Gegergen-Sik taa bɛɛ paacn ken Isa tedin naan ki se. Ɔɔ jeege

booy taar se, paac se, akden taad eyo.

*Isa tɔɔg cir kɔɔnɔ ute yoa
(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)*

²¹ Isa iin̄ gɔtn se ook maakŋ markab ki ɔɔ ak tɛrl baado jɛŋ baar kɛn kaam naane. Kɛn naan̄ jaay aan se, jee dɛnge se baado tus cɛɛŋ ki. ²² Gɔtn se gaaba kalan̄ k'dan̄in̄ Jayrus, naan̄ se magal gɛn bɛe Yaudgen lee tusn̄ maak ki, baado jaay aak Isa se, ɛrg mɛtn̄ jɛŋ ki. ²³ Naan̄ eemin̄ nɔɔ mɛtin̄ ki kɔni kɔni ɔɔ dɛekin̄ ɔɔ: «Maam se, goonum mɛnd baat se baa baa kooyo. 'Baado ɔnd ji ron̄ ki, taa naan̄ 'kɔŋ lapi ɔɔ 'kiin̄i.» ²⁴ Isa tooko ɔɔ baa te naana. Ɔɔ jee te dɛnde se ak mɛtin̄a ɔɔ tuurin̄ kaam ara kaam ara.

²⁵ Gɔtn se mɛnda kalan̄ bini, gɔtn moosin̄ aan sum se ɔŋ daar eyo. Moosin̄ se, akga baara sik-kaar-dio ron̄ ki. ²⁶ Naan̄ lee dabarga ron̄ dɛna gɔtn jee dawage tu ɔɔ utga jin̄ paac nabɔ ɔŋ te lapi eyo. Num gan̄ kɔɔnin̄ se cirin̄ cir do ki daala. ²⁷⁻²⁸ Num naan̄ booyga kɛn j'ɔɔs maan̄ Isa se, taa naan̄ se bo, naan̄ taad ute maakin̄ ɔɔ: «Kɛn maam m'baa jaay m'utga kalin̄ sum bo, m'utu m'kɔŋ lapi.» Naan̄ ɛnd daan̄ jeege tu, baado naagn̄ Isa ki ɔɔ ut kalin̄a. ²⁹ Naan̄ kɛn se sum bo, moosin̄ nɔŋ daara ɔɔ naan̄ naam ak ron̄a. ³⁰ Gɔtn se Isa naar naam tɔɔgɔ teec ron̄ ki se, naan̄ tɛrl aak jee dɛnge ɔɔ tɔnd mɛtdɛ ɔɔ: «Nan̄a jaay ut kalum se?» ³¹ Gan̄ jee mɛtin̄ ki tɛrlin̄ ɔɔ: «Aaka, jeege bo tuuri kaam ara kaam ara, jaay tɛrl naai 'tɔnd mɛta ɔɔ: «Nan̄a bo utum se?» Gɛn dɪ?» ³² Num gan̄ Isa tɛrl aak jeege gurugin̄ se, taa kaakŋ nam jaay utin̄ se. ³³ Gɔtn se mɛnda se beer baa akina ɔɔ ron̄ ook marga, taa naan̄ jeel nakŋ aan ron̄ ki se. Naan̄ baado ooc mɛtn̄

jen ki ɔ taadɪn nakɪ ken aan don ki se paac. ³⁴ Isa deekin ɔ: «Goonuma, taa naai aalga maaki dom ki se, kaal maaki se aajiga. 'Baa ute lapia; kɔɔni se ai tɛdn dɪm ey sum.»

³⁵ Ken Isa utu daar taad taad bɔrt se sum bo, jeegen iino bee Jayrus ki, naan ken magal *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, baado taadɪn ɔ: «Bere, gooni menda se le, ooyga; Debm dooy jeege se onɪn kaam kalaɪ.» ³⁶ Gan taar naade se Isa tɔnd met eyo. Naan deek Jayrus ki ɔ: «On̄te 'beere; ɔnd maaki kaam kalaɪ.» ³⁷ Isa on̄ nam ɔk metɪn eyo ɔp Pier, Jak, ute genaɪn Jan sum. ³⁸ Ken naade jaay aan maakɪ bee ken gen magal bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, Isa aak jeege se tɛd gaaja gaaja, jee metɪnge eem keeme, kengen metɪnge tooy tooyɔ se. ³⁹ Isa end maakɪ bee ki se deekden ɔ: «Gen dɪ jaay naase eemki ɔ 'tɛdki gaaja gaaja se? Bere, goon se le ooy te eyo; naan tood tood bi sum.» ⁴⁰ Gɔtn se naade baagin̄ tooy koogo metɪn ki. Gan Isa tuur ɔd jee se paac naatn, ɔp bubm goono ute kona ɔ jeegen baado ute naan se. Gɔtn se, Isa end maakɪ bee ken j'aal goono maak ki se. ⁴¹ Naan ɔk ji goono ɔ deekin ɔ: «*Talita kuum!*» Taar se je deekɪ ɔ: m'deeki m'ɔ goon menda, iini!

⁴² Gɔtn se goon menda naar iini ɔ baag lea. Goon menda se goon baara sik-kaar-dio. Ken jeege jaay aak nakɪ se, baa deel dode ɔ ɔkden taad eyo. ⁴³ Gan Isa deɪden ɔ: «Nakɪ se, j'on̄te taadn nam ki.» Ter deekden ɔ: «Goon menda se j'ɛdɪn kɔsɔ.»

*Jee Nazarət aal Isa maak ki eyo
(Mt 13.54-58; Lk 4.16-30)*

¹ Isa iin̄ ɔ̄n̄ gɔtn̄ se ɓaā maak̄n̄ naan̄j̄n̄ ki ɔ̄ jee mɛtin̄ ki ɓaā te naanā. ² *Bii sebit jaay aan se, naan̄ ɛnd̄ maak̄n̄ *ɓee kɛn̄ Yaudge lee tusn̄ maak̄ ki ɔ̄ baag dooy jeege. Jee dɛn̄ ɪŋ̄ booy taar naan̄ ɪŋ̄ taad̄ se, taar se tap ɓo ɔ̄kden̄ taad̄ eyo. Naade taad̄ ɔ̄: «Nakgen se tap ɓo naan̄ ɔ̄ŋ̄ɪnō gay? Ɔ̄ɔ̄ jeel-taar se nan̄a ɓo taad̄ɪnō, jaay ɔ̄lin̄ tɛd̄ nak̄n̄-kɔ̄ɔ̄bgen bin se? ³ Naan̄ se debm̄ tird̄n̄ goon̄ Mari, kɛn̄ lee cɔ̄ɔ̄c̄ daap nakge se ey la? Naan̄ se gɛnaā Jak, gɛn̄ Joos, gɛn̄ Jud, ute gɛn̄ Simon ey la? Ɔ̄ɔ̄ gɛnaangen̄ mɛndge ɓo utu ɪŋ̄ te naajege ara ki ey la?» Kɛse ɓo nak̄n̄ kɛn̄ tɛddɛn̄ naade ɔ̄ŋ̄ aal maakdē don̄ ki ey se. ⁴ Gɔtn̄ se Isa taaddɛn̄ ɔ̄: «Debm̄ taad̄ taar teeco taar Raa ki se, jeege paac aalin̄ maak̄ ki, num kɛn̄ aalin̄ maak̄ ki ey se, jee maak̄n̄ naan̄j̄n̄ ki, taasinge, ute jee kɛn̄ maak̄n̄ ɓeen̄ ki.» ⁵ Gɔtn̄ se Isa ɔ̄ŋ̄ tɛd̄ te nak̄n̄-kɔ̄ɔ̄bm̄ gam eyo, naɓo tɔ̄nd̄ j̄n̄ ɓo do jee kɔ̄ɔ̄nge tu kandum bin sum ɔ̄ naade se ɔ̄ŋ̄ lapia. ⁶ Kɛn̄ Isa jaay aakdē naade baate took̄n̄ kaal maakdē don̄ ki se, tap ɓo, ɔ̄kin̄ taad̄ eyo.

*Isa ɔ̄l jeengen̄ sik-kaar-di se naaba
(Mt 10.5-14; Lk 9.1-6, 10.1-20)*

Gɔtn̄ se Isa iin̄ ɓaā lee dooy jeege maak̄n̄ naange tun cɛɛ gɛgɛr Nazarət ki. ⁷ Naan̄ dan̄o jee mɛtin̄ kɛn̄ sik-kaar-di se baagdē tɔ̄l naaba jeege di dio. Gɔtn̄ se naan̄ ɛdden̄ tɔ̄ɔ̄gɔ̄ gɛn̄ cir sitange, ⁸ ɔ̄ɔ̄ dejdɛn̄ ɔ̄: «Ɔ̄ŋ̄te 'kuunki d̄im̄ gɛn̄ kɔ̄k̄n̄ doobo; ɔ̄ŋ̄te 'kuunki kɔ̄sɔ̄, ɔ̄ŋ̄te 'kuunki ɓɔ̄ɔ̄n̄ɔ̄, ɔ̄ŋ̄te 'kuunki gurs, num kɛn̄ 'ɓaaki ɓaā se, 'tɔ̄ski sirdge ɓo jisege tu sum.

9 'Təlki saasege jesege tu num gaŋ ɔ̄nte 'tɔski kalge di dio.»

10 Tɛr naaŋ deekden daala ɔ̄: «Kɛn naase aankiga jaay, ɛndkiga ɓee nam ki num, iŋki gɔtn ese sum bini anki kiin ɓaa maak ki. Ɔ̄nte ɓaaki ɓee nam kɛn kuuyu. 11 Gɔtn naase 'ɓaaki jaay jeege baate dɔɔdn kɔkse se ɔ̄ baate booy taarse num, naase 'teec ɔ̄ndeki naaŋde ɔ̄ kɛn 'teecki teec se, 'kuɔdn jesege tu kic ɓo 'tupdenki naatn. Taa kɛse aden tɛdn saada.» 12 Kɛn naade jaay ɓaa se taad taar *Raa jeege tu deekden ɔ̄ k'tɛrl maakde. 13 Naade tuur sitange dɛna ro jeege tu ɔ̄ jee kɔɔŋge dɛna naade ɔ̄den uubu rode ki ɔ̄ naade ɛdden lapia.

*Ɛrɔd tɔɔl Jan-Batist

(Mt 14.1-12; Lk 3.19-20, 9.7-9)

14 Gaar Ɛrɔd se booy jeege ɔ̄s maan Isa, taa nookin eem dɔɔf gɔtɔ ɓaa se paac. Jee mɛtinge ɔ̄: «Jan-Batist ɓo duroga daan yoge tu. Taa naaŋ se ɓo Raa ɛdɪŋga tɔɔgɔ gɛn tɛdn nakɪ-kɔɔɓge.» 15 Jee mɛtingen kuuy se deek ɔ̄: «Naaŋ ɓo *Ɛli*.» Ɔ̄ jeegeen kuuy daala deek ɔ̄: «Naaŋ se debm taad taar teeco taar Raa ki tec deb kalaŋ maakɪ jeejege tun taad taar teeco taar Raa kɛn do dɔkin se.» 16 Gaŋ kɛn Ɛrɔd booy j'ɔ̄sɪŋ maan Isa se, deek ɔ̄: «Kɛse Jan-Batist kɛn maam m'ɔl k'gaan don se ɓo duroga daan yoge tu.»

17-18 Kɛn naaŋ taad bin se taa naaŋ ɔkga kɔk Ɛrɔdiad, mɛnd gɛnaaŋ Pilip. Num gaŋ Jan ɓaado deekin ɔ̄: «Kɔkɪ naai ɔk mɛnd gɛnaai se doobin eyo.» Taa naaŋ se ɓo, Ɛrɔd ɔl k'j'ɔk k'dɔɔko Jan ɔ̄

* **6:15** *Ɛli se debm taad taar teeco taar Raa ki do dɔkina ɔ̄ naaŋ se Raa uun ɓaansinga maakɪ raa ki, ooy te eyo. Aak 2Gar 2.11.

19 Taa naan se bo, Erɔdiad kic bo ak Jan ute taar-maaka. Naan je doobm an tɔal bo, gan ɔŋ eyo. 20 Erɔd se aal Jan maak ki taa naan jeele Jan se tɛd nakge te doobiŋa, naan se debm *salal. Taa naan se bo, Erɔd aakiŋ don ki. Ken Jan jaay baaga taadn taara num, doobm ron tap bo, naan jeel eyo. Ute naan se kic bo, ken Jan jaay baaga taadn taara num, Erɔd booy se, maakiŋ raapo. 21 Gan bii kalan se, Erɔdiad ɔŋ doobm gen tɛdn nakŋ ken naan maakiŋ jen ro ki, kaad ken Erɔd tɛd tɛd maak-raapm bii koojiŋ se. Erɔd tɛd kɔsɔ te kaaye dena, danɔ jee magalgen cɛɛŋ ki, magal asgaringe ɔɔ magalgen taa naan Galile ki kici. 22 Ken jeege jaay tus maakŋ bee ki gen tɛdn maak-raapde se, gɔtn se goon Erɔdiad menda se, baado end ɔŋde ɔɔ baag daama. Ken Erɔd te jeenge jaay aakiŋ naan daam daama se, naade paac maakde raapo. Taa naan se, gaarge taadiŋ ɔɔ: «Nakŋ naai maaki je se, 'tɔnd mɛtuma, m'aisiŋ kɛda.» 23 Naan deekiŋ ɔɔ: «Maam se m'naam roma, nakŋ naai 'je di di bini cɛɛsn taa naanum kic bo, m'aisiŋ kɛda.» 24 Ɔɔ goono se teec baa tɔnd mɛtn koŋa ɔɔ: «Kaaya, maam se m'tɔnd mɛtn nakŋ gay?» Gan koŋ tɛrliŋ ɔɔ: «'Baa 'deek ɔɔ: maam se m'je do Jan-Batist.» 25 Gɔtn se, goono naar end baa ɔŋ gaarge, deekiŋ ɔɔ: «'Gaŋ ɛdumo yɔkɔdɔ do Jan-Batist se maakŋ supura ki.»

26 Ken gaarge jaay booy taar se, maakiŋ tuju. Naɔo aan gɔɔ naan naamga naam taariŋ naan jeege tu se, doobm naan an kɔɔdn donɔ se, gɔtɔ. 27 Gɔtn se sum bo, gaarge naar ɔl asgar taa ano baa ute do Jan-Batist. Asgar se iin baa gaŋo do

Jan-Batist maakŋ danɣay ki. ²⁸ Naan̄ uuniŋo do Jan se maakŋ supura ki, baado εdīŋ goon mēnd ki ə goon mēnd se uun baa εdīŋ koŋ ki. ²⁹ Kēn jee mētn Jan jaay booyo ə mēldε ooygā se, naade uun baa duubiŋa†.

*Isa εd kəsə jeege tun dupu-mii
(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)*

³⁰ *Jee kaan̄ naabm Isage baado tus cεεŋ ki ə taadiŋ nakgen paacŋ naade tεdo ə dooy kēn naade dooyo jeege. ³¹ Gōtn se ək jeege dεna, jee baa baa, jee tεrlo tεrlε, gōtn naade an kəs kic bo gōtə. Taa naan̄ se, Isa deekden ə: «Naase se, iik 'təək 'baaki do kəf-baar ki taa aki baa təl kəər se cəkə.» ³² Gōtn se naade ook maakŋ markab ki ə gaŋ baa do kəf-baar ki kalde ki. ³³ Gaŋ naade jaay baa baa se, jee dēn se aak jeeldega. Gōtn se naade naar teeco maakŋ gεgεrge tu paac, naade aan̄ deel naan̄ ki te jεde. Gōtn naade baa baa se, naade bo nōŋ aan deete.

³⁴ Kēn Isa aan̄ jaay bəoyo maakŋ markab ki se, naan̄ aak jee dεnge se, naan̄ εjden dode ki, taa jeege se tec aan̄ gə baatgen ək debm gaam eyo ə gōtn se naan̄ baagde dooy ute taarge dεna. ³⁵ Gōtn se, jee mētiŋ ki aak kaada baa se, baado əŋiŋa deekiŋ ə: «Bεε, gōtn ese daaniŋ kəf-baara, dək ute bea ə kaada lε kic bo baaga. ³⁶ Jeege se ənde wəəkŋ baa beε naatge tu ute maakŋ naange tun gəər gəər ute gōtn ese se, gēn baa je dugŋ nakŋ kəsə.» ³⁷ Gaŋ Isa tεrliden ə: «Jeege se, naase mala εdfeki kəsə!» Gōtn se naade deekiŋ ə: «'Je j'ade baa

† **6:29** Yaudge se naade duub yodege naan̄ ki eyo, num naade təl taaliŋ maakŋ iifge tu.

dugŋ mappā gēn tamma kaaru di † jaay j'aden keđn naade kōs la?» ³⁸ Isa deekden ɔ: «Naase ɔkki mappā kando? 'Baa aakiŋki tu!» Kēn naade ɔaa aakiŋ se, tērl ɔaado taadiŋ ɔ: «Naaje se j'ɔk mappā mii ute kēnjge dio.»

³⁹ Gōtn se Isa taad jeege tun mētiŋ ki ɔ jee se paac gaanđeki dōɔɔ dōɔɔ ɔ k'l'ing do mu zεerge tu. ⁴⁰ Naade ing rεes se: jee mētiŋgen kaaru kaaru, jee mētiŋgen si-mii si-mii. ⁴¹ Gōtn se Isa tōs mappan mii ute kēnjgen di se jin ki, uun kaamiŋ raan, tōm Raa, mappā se naan dupina ɔ eđiŋ jeege tun mētiŋ ki ɔ naade ɔaa niŋiŋ jeege tu. Ɔ kēnjgen di se kic, Isa gaan niŋiŋ jeege tu paac. ⁴² Ɔ gōtn se naade paac ɔs dεeŋ ute maraadde. ⁴³ Togŋ mappan naade ɔs ɔp se, k'tuuniŋ se dooc gōrnō sik-kaar-dio ɔ kēnjgen naade ɔs se kic ɔo ɔpga. ⁴⁴ Jeegeŋ ɔs paac se, naade gaabge dupu-mii.

*Isa lee do maane ki
(Mt 14.22-36; Jn 6.15-22)*

⁴⁵ Naan kēn se sum ɔo, Isa deek jeege tun mētiŋ ki ɔ k'l'ook maakŋ markab ki, k'gaan k'deel k'ɔaa do jēŋ kēn naane kaam aak gεger Betsaida kōr naan utu wōk wōk jeege se. ⁴⁶ Kēn Isa wōk jeege aas se, naan iin ɔaa ook do kōs ki gēn keem Raa. ⁴⁷ Kēn markaba jaay aan daan maane ki se, kaada ɔaaga ɔ Isa ɔp do jēŋ ki kaliŋ ki. ⁴⁸ Kaad kēn Isa jaay aakde, naade dabar gēn deepm maane taa kuulu ɔl deeb dode ki se. Kēn gōtō ɔpga baata aki kiip se, Isa ɔaa kōŋ jeeŋge se, leedō do maane ki, sakde ɔmb bεeε aan gōo adega deele. ⁴⁹ Kēn naade jaay

---

† **6:37** Tamman kēn kaaru di se aas te gursn debm tēđn naabm j'ogin gen ɔii kaaru dio.

aak Isa lee lee do maane ki se, naade aakiñ se saap ð nirl nam. Gøtn se naade baag tædn tøyø, ⁵⁰ taa naade paac aakiñga, kесе ёo teecden nirlde. Gan Isa naar taadden ð: «Ǿkki maakse tøyø. Ǿnte 'beerki, kесе maama.» ⁵¹ Naan ook maakñ markab ki ute naade. Gøtn se kuulu daara, num nakñ se deel dode ð ækden taad eyo. ⁵² Taa nakñ-kæðm naan tef ro mappa ki se, naade ænd te te metiñ eyo, taa bide æñ booy æk metn nakñ se eyo.

Isa æf lapia jee kæñge tun taa naan Genezaræt ki

⁵³ Ken naade gaan baar jaay aan taa naan Genezaræt ki se, naade baad daar jey ki ð dæok markabde. ⁵⁴ Ken naade jaay bæyø maakñ markab ki naatn se, jee se naar baad aak jeel Isa. ⁵⁵ Jeege se aan wæok taa naan ken se paac ð tuuno jee kæñge do nakñ tooddege tu ð baano gøtn naade booy j'æ Isa utu se. ⁵⁶ Gøtn naan aanga tak se, ken maakñ gegerge tu, maakñ naan baat ki, ken maakñ naan magal ki, lo ken beed naat ki, jeege baano ute jee kæñdege bæer ki. Ǿ naade sel metn Isa ð n'ænde num naade kutn taa kaliñ sum. Ǿ jeegeen paacñ ut taa kaliñ se, æñ lapia.

7

Isa taad te nakñ bugñ Yaudge

(Mt 15.1-9; Lk 11.37-41)

¹ *Parizige ute jee jeel taadn tæokñ metn Ko Taar Raage kandum iino Jeruzalem ki, baado tus gøtn Isa ki. ² Gøtn se naade aak jee metiñ ken metinge se, tug te jidege aan gæ gen bugdege ey sum ёo, baag kæso. ³ Taa Parizige ute Yaudge paac se uun nakñ bugdege. Ken naade jaay tug te jidege aan gæ

gen bugdege ey se, naade as dim eyo. ⁴ Ken naade baaga suuk ki jaay baadoga num, naade tug rode jaay baag kaso. Num naan se sum eyo, ted nakn bugdegen kuuy kic dena aan goo ken oop koopege, nakn takn maandege oo gidirdege.

⁵ Parizige ute jee jeel taadn toonk metn Ko Taar Raage se tond metn Isa oo: «Taa di jaay jee meti ki baate kuun nakn bugjege se? Gen di jaay naade tug te jidege aan goo gen bugjege ey sum bo, baag kaso se?» ⁶ Isa terlden oo: «Naase maa jee maakse dio! Do dookin kic se Ezayi debm taad taar teeco taar Raa ki se taadga taad taar se ro naase ki oo:
*Jeegen ese se toomum ute taarde sum,
ey num maakde se dom ki eyo.*

⁷ Ken naade baadoga kergh naanum ki gen keemum kic bo, cer sum, taa nakn ken naade lee dooy jeege se le, dooyde ute nakn ken jikilimge lee ted se sum.*

⁸ Nakn ken *Raa taad oo gen teda tap bo, naase onki oo uunki nakn jikilingen lee ted se bo ciri.»

⁹ Ter Isa taadden daala oo: «Nakn ken Raa taad gen teda tap bo, naase 'resin ki naatn oo 'tedki bo nakn bugsege. ¹⁰ Ey num *Musa taad oo ne: 'Sook koi ki te bubi ki.† «Ter naan taad daala oo: *Debm jaay naam kon te bubin se k'toolina.‡*

¹¹⁻¹² «Num gan naase se, 'taadki ooki nakn ken deba kedn kon ki ey le bubin ki se, jaay deekga oo: «Kese tedga korban.» Korban se je deekn oo: nakn se oopga gen Raa. Ook, debm bin se kon noogn kon ute bubin ey sum. Ken bin se naan je tedn beε kon ki

* **7:7** Aak Eza 29.13. † **7:10** Aak Dt 5.16. ‡ **7:10** Aak Ekz 20.12, 21.17 oo Dt 5.16.

ute bubin ki kic num, naase 'gaasin̄ki. ¹³ 'Tɛdki bin se, naase 'tujki taar Raa, 'dooyki jeege ɓo ute nakɲ ɓugsege. Ɔo naase utu 'tɛdki nakgen kuuy dɛna tec napar nakgen se.»

Nakɲ tuj debkilimi naan Raa ki

¹⁴ Gɔtn se Isa danɔ jee dɛnge daala ɔɔ deekden ɔɔ: «Udki bia ɔɔ 'booy ɔkki taar kɛn maam m'asen taad se! ¹⁵ Kɛn tuj debkilimi naan Raa ki se nakɲ naan uun ɔl taarin̄ ki jaay ɓaa maakin̄ ki se eyo, num gan̄ nakɲ iin̄o saapin̄ ki jaay teec taarin̄ ki se ɓo, kɛn tujin̄ naan Raa ki. ¹⁶ ['Booyki bɛɛ, debm ɔk bi booyo num, 'booy ɔk taar se.]§

¹⁷ Kɛn Isa jaay iin̄ ɔn̄ jee dɛnge ɔɔ ɓaa been se, gɔtn se jee mɛtin̄ ki tɔnd mɛtin̄a ɔɔ: «'Taadjen tu mɛtn kaal naagɲ taar se.» ¹⁸ Ɔo naan̄ tɛrlɛn ɔɔ: «Naase kic taar se 'booy ɔkki mɛtin̄ ey ne? Naase 'jeelki ey la nakɲ kɛn debkilimi ɔs jaay ɓɔɔy ɓaa maakin̄ ki se an̄ kɔɲ tujin̄ naan Raa ki eyo. ¹⁹ Taa nakɲ debkilimi jaay ɔs se, ɓɔɔy ɓaa maakin̄ ki ɔɔ tɛdga num, ɓaa naamin̄ ci naatn.» Kɛn Isa taad bin se ɔɔ nakɲ kɔsɔ paac se ɔk taar eyo, debkilimi 'kɔɲ kɔsɔ. ²⁰ Isa tɛrl taadden daala ɔɔ: «Nakɲ iin̄o saapm debkilim ki jaay teec taarin̄ ki se ɓo, kɛn tujin̄ naan Raa ki. ²¹ Taa saapgen jig ey paac se teeco maakɲ debkilim ki. Kɛse ɓo kɛn ɔl jeege lee ɛɛs naapa rɛn̄ rɛn̄, ɓoogo, tɔl jeege, ²² ɛɛs mɛnd jeege ɔɔ gaabm jeege, tɛdjee tamage, tɛd *kusiɲ ɓaa ute naande, aan̄ jeege dala, tɛd nakɲ maakde jea, tɛd maak-kilimi ro jeege tu, naaj jeege, nook rode ɔɔ ɔlde naade tɛd jee dɛrlge. ²³ Nakgen kusiɲ ese

---

§ 7:16 Bersen ara se maakɲ kitapgen mɛtinge se gɔto.

paac se teeco saapm debkilim ki, kесе 6o ken tujin naan Raa ki.»

*Mend se mend Yaud eyo ɔ aal maakin do Isa ki
(Mt 15.21-28)*

²⁴ Ken Isa taad nan taarin se, naan iin ɔn gɔtn se ɔɔ 6aa taa naan Tir ki. Naan aan se, end maakɔ 6ee ki. Naan je nam jeel gɔtin eyo, nabo ɔɔ te gɔtn naan an koom eyo. ²⁵⁻²⁶ Gɔtn se menda kalan bini, mend Yaud eyo. Naan se mend Penisi ting taa naan Siri ki ɔɔ naan ɔk goon menda ɔɔ goonin se ɔk kɔɔn sitan. Mend se booyga j'ɔɔs kɔɔs maan Isa, gɔtn se naan naar baado ɔɔɔna, erg metn jen ki ɔɔ tɔnd metin ɔɔ n'tuurin sitan ro goonin ki se naatn. ²⁷ Gan Isa taadin ɔɔ: «ɔn gaange se ɔs aasde jaayo. Met ki eyo ken gaange ɔs derɔɔ te ey sum 6o k'tasn kedn kɔsn se gaan besge tu.» ²⁸ Num gan menda se terlin ɔɔ: «Deere Meluma, kɔsn si ji gaange* tu metn tabil ki se 6o gaan besge tuun ɔɔɔ.» ²⁹ Isa terlin ɔɔ: «'Baa, do taari ki se gooni sitan teec ɔɔɔɔna.» ³⁰ Ken menda jaay terl aan been ki se, ɔɔ goonin sitan teec ɔɔɔɔna ron tɔɔɔɔna, tood tood danal ki.

*Isa ed'lapia debm duguy ki
(Mt 15.29-31)*

³¹ Naan ken se, Isa iin ɔn taa naan Tir ɔɔ terl 6aa taa naan Sidɔɔ ki ɔɔ naan aal kaam taa naan ken k'danin Gegergen Sik jaay ɔk terlo kaam aak taa baar Galile. ³² Gɔtn se j'ɔk k'6aano ute debm duguyu ɔɔ debm duguy se ken taad kic 6o j'ɔɔ k'booy k'j'ɔk mɛc eyo, jeege eem nɔɔ metn Isa ki ɔɔ

---

* **7:28** Gaan Yaudge se naade ted rode aan gɔɔ gaangen maakɔ 6ee ki ɔɔ jee metjil naade ey se naade aakde aan gɔɔ besge.

n'ond jin don ki taa an kedn lapia. ³³ Isa ak gaabm se, baansin dak ute jee denge, al jina bin ki do terl tup booro jin ki do ut ronnina. ³⁴ Gotn se naan uun kaamin raan do al kon pirr do naan deek gaab ken se do: «Eppata!» Eppata se je deekn do: do do! ³⁵ Gotn se gaaba naar booyo, ronnin terle do naan baag taadn cey. ³⁶ Isa taadden do j'onte taadn nam ki. Gan jee se taad jeege tu uun sird sird. ³⁷ Naade aak nakn se deel dode do akden taad eyo, deek do: «Naan se tedn nakgen paacn jig aak eyo. Ted jee duguyge booyo do jee on taad taar ey kic bo taada!»

8

Isa ed kos do jeege tun dupu-soo

(Mt 15.32-39; Mk 6.35-44; 2Gar 4.42-44)

¹ Maakn biige tun se, jeege baado tus den daala num dim naade kos kic bo goto. Gotn se Isa danjo jee metin ki do taadden do: ² «Jee den ese maam m'aakde se m'ejdenga dode ki, taa naade tedga bii moto ute maama do dim kosde gotoga. ³ Ken m'onden naade baaga ute bode num, naade baa baatn doob ki, taa jee metinge se iino gotn doko.» ⁴ Jee metin ki terlin do: «Goto le dak ute bea; gotn ara se j'ade kon mappa gay jaay j'ade kedn naade kosn deren se?» ⁵ Isa tond metde do: «Naase tap bo akki mappa kando?» Do naade terlin do: «Naaje k'j'ok cili.» ⁶ Gotn se Isa deek jee denge tu do k'j'ing naan ki. Naan tos mappan cili se jin ki, toom *Raa aas se, naan dup edin jeege tun metin ki do naade baa nigin jee denge tu. ⁷ Naade ak kenjge seem seem kandum bin kici. Taa naan se Isa toom Raa kici do deek jee metin ki do baa nigdesinki kici. ⁸ Gotn se jeege os

dereŋ ute maraadde. Ɔo togn ɔp se, jee metiŋ ki tɔs ɔmbiŋ maakŋ gɔrnge tu cili. ⁹ Jeegen ɔs se ɓaa ɓaa nakŋ dupu-ɔɔ. Jaay Isa ɔlden k'wɔɔk k'ɓaa. ¹⁰ Gɔtn se naan naar ook maakŋ markab ki ute jee metiŋ ki ɔ gaan ɓaa taa naan ken k'danŋ Dalmanuta*.

Isa ute magal Yaudge

(Mt 16.1-12, 12.38,39; Lk 11.16,29)

¹¹ *Parizige ɓaado baag naajŋ ute Isa. Naade je an goom kɔkŋ do taariŋ ki, tɔnd metiŋ ɔ n'tɛdden nakŋ-kɔɔɓm ken iino gɔtn Raa ki. ¹² Isa ɔl koŋ piri, deek ɔ: «Jee duni ken ɓɔrse jaay je nakŋ-kɔɔɓ se gen di? 'Booyki bɛɛ, m'asen taada, jee se j'aden tɛdn nakŋ-kɔɔɓm gam eyo.» ¹³ Gɔtn se Isa ute jee metiŋ ki iin ɔnde, ook maakŋ markab ki ɔ gaan deel ɓaa jeŋ ken kaam naane.

Ɔndki kɔndo ute dooy gen *Parizige ute gen *Erɔd

¹⁴ Ken naade ɓaa ɓaa te markabde do maane ki se, jee metiŋ ki aak se ɔpdenga mappa kalaŋ sum, taa naade dirigidenoga tɔso te mapp eyo. ¹⁵ Gɔtn se Isa baagde deje ɔ: «Ɔɔdki dose ɔ ɔndki kɔndo ute ɔɔm Parizige ɔ ute gen Erɔd se.» ¹⁶ Gɔtn se jee metiŋ ki baag naajŋ ute naapa se, taa naade tɔso te mapp eyo. ¹⁷ Gan Isa jeelga maak-saapde se deekden ɔ: «Taa di jaay naase 'naajki ute naapa ɔ k'j'uunkiro te mapp ey se? Ɔɔrse kic ɓo naase aak ɔkki te eyo ɔ 'booy ɔkki te ey rɔk la? Lɔbu 'booy ɔkki te metn taar se ey le? ¹⁸ Nakŋ maam m'tɛd se, naase aakiŋkiga naɓo aak ɔkiŋ te eyo ɔ nakŋ maam m'taadsen se 'booyki naɓo 'booy ɔkiŋ te eyo. Naase 'saapki tu, ¹⁹ ken m'dup mappan mii

* **8:10** Dalmanuta se naan geger ute baar Galile ki se, naan sak kaam kaada toocŋni.

jaay m'edf gaabge tun dupu-mii as se, ken oop se naase 'tuun 'doockiro gornɔ kando?» Naade terlin o: «Sik-kaar-dio.» ²⁰ «Oo ken m'dupo mappagen cili jaay m'edf jeege tun dupu-saa as se, met koo pin se naase 'tɔskiro gornɔ kando?» Naade terlin o: «Cili.» ²¹ Gɔtn se Isa terl taadfen daala o: «Te naan se kic bo, naase 'booy okki te ey bɔrt la?»

*Isa ed'lapia debm kaam-tɔok ki
(Mk 10.46-52; Jn 9.1-11)*

²² Isa ute jee metin ki jaay aan naan ken Betsaida ki se. Gɔtn se jeege ok baano ute debm kaam-tɔoko o eemin noo o n'ol jin n'utina. ²³ Isa ok ji debm kaam-tɔoko o tɔod teecɔsin naata maakɔ naan ken se. Oo naan baagin tupm booro kaamin ki o ond jin don ki o tond metina o: «Naai aak dim lɔbu gɔto?» ²⁴ Debm kaam-tɔoko se ood kaamina o deek o: «Yee, maam m'aak jeege lee lea, naɔo m'aakden tec aan goo kaagge.» ²⁵ Gɔtn se, Isa terl ond jin kaam gaab ken se daala o gaabm se o lapia, kaamin ood aak kelɛɛ. ²⁶ Isa taadfin o: «Onte 'kaal ute maakɔ bea o uun doobi, 'baa bei ki.»

*Pier taad o Isa se naan bo *al-Masi
(Mt 16.13-28; Lk 9.18-27)*

²⁷ Isa iin baa ute jee metin ki, baa maakɔ naange tun ceɛ geger Sezare ken taa naan Pilip ki. Ken naade baa baa doob ki se, Isa tond metde o: «Gen jeege tu num, maam se tap bo m'nanja?» ²⁸ Naade terlin o: «Jee metinge o naai Jan-Batist, jee kuuy o naai *Eli; kengen kuuy taad o naai se deb kalan maakɔ jeege tun taad taar teeco taar Raa ki do dɔkin se.» ²⁹ Num Isa tond metde daala o: «Gen naase ki num, okki maam tap bo m'nanja?» Pier

terlin̄ ɔɔ: «Naai ɓo al-Masi.» ³⁰ Gɔtn se Isa aacɗen kaama ɔɔ taar se j'ɔntɛ ɓaa taadn̄ nam ki.

Isa taad taa yona ute gen durina

³¹ Gɔtn se, Isa baag dooy jee metin̄ ki ɔɔ beeki se, *Goon Deba se utu 'dabar kusiñ̄ aak eyo. Magal taa ɓee Yaudge, *magal jee tɛɗn̄ serke Raage tu, ute jee jeel taadn̄ tɔɔkɲ̄ metn̄ Ko Taar Raage, naade se utu an̄ kɔɔɗn̄ kundu ɔɔ utu an̄ tɔɔɔ. Naan̄ ooy, tɛɗga ɓii mɔtɔ jaay ɓo sɔm, ade duru. ³² Taar se naan̄ taaddesiñ̄ tal tal. Gan̄ gɔtn se Pier dan̄ ɓaansiñ̄ cɛɛs ki ɔɔ baagiñ̄ mooyo. ³³ Num gan̄ Isa terl̄ aak jee metin̄ ki, aac kaama Pier ki, deekiñ̄ ɔɔ: «*Bubm sitange, iik naatn̄ cɛɛm ki gam naane! Taa saapm naai se gen̄ Raa eyo, keɛe saapm jikilimge.»

Isa se j'an̄ daan j'ɔɔ dī

³⁴ Gɔtn se Isa dan̄o jee denge ute jee metin̄ ki, taadden̄ ɔɔ: «Debm̄ jaay je am daan num, 'baatn̄ ron̄ mala, 'kuun kaagɲ̄ yona† jaay ɓo am daana. ³⁵ Taa debm̄ jaay je kaajñ̄ koñ̄ se utu an̄ kutu naan̄ Raa ki, ɔɔ debm̄ ut koña taa maama ɔɔ taa Labar Jiga se utu an̄ kaaja. ³⁶ Ken̄ debm̄ jaay *duni ute magaliñ̄ ɓo kaam̄ jiñ̄ kic num, ken̄ naan̄ kutn̄ koñ̄ naan̄ Raa ki se, naan̄ an̄ kɔɲ̄ dī ro ki? ³⁷ Ey num debkilimi se koña se, naan̄ an̄ dugiñ̄ ute dīo? ³⁸ Ɔɔ jee dunia ken̄ ɓorse tɛɗga jee *kusiñge ɔɔ tujga ɔrmɗe naan̄ Raa ki se, naan̄ naade ki se jaay debm̄ tɛɗ sɔkɔñ̄o taa maama ɔɔ taa taarum se, maam̄ *Goon Deba kic ɓo sɔkɔñ̄o utu am tɔɔl taa naan̄ kici, ɓiin̄ m'ade ɓaa

---

† **8:34** Keɛe je deekiñ̄ ɔɔ naai 'tookɲ̄ dabar bini gen̄ kooy taa Isa aan̄ ɓoo ken̄ Isa dabar ooy ro kaag ki taa naai se.

maakŋ Gaar Bubum ki ɔɔ ute gɛn kɔdɪŋen *salal se.»

9

¹ Gɔtn se Isa deekden daala ɔɔ: «Deere, 'booyki bɛɛ, m'asen taada: maakŋ jeege tun bɔrse utu ara se, mɛtiŋge se kooy ey sum ɔɔ utu kaakŋ maakŋ *Gaar Raa kɛn aɔɔe bɔɔy te tɔɔgiŋa.»

*Raa ooj ro Isa

(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36; 2Pr 1.16-18)

² Kɛn bii mɛɛɛ jaay deel se, Isa danj Pier, Jak ute Jan ɔk baande do ko ki jɛrlɛ kaldɛ ki. Kɛn naade aan se, gɔtn se Raa ooj tɛrlɪŋ rɔŋa naande ki. ³ Kalinge baa tɛɔraap lak lak ɔɔ ɔmb mɛt ki birɪŋ birɪŋ. Debm do naan ki jaay kɛɛŋ kɔɔɔn kalɪŋ aan gɔɔ naan se, gɔtɔ. ⁴ Gɔtn se, jee mɛtiŋ kɛn mɔtɔ se naar aak *Eli ute *Musa teec naande ki, daar taad taad ute Isa. ⁵ Pier deek Isa ki ɔɔ: «Debm dooyje, bɛeki num, j'aki king gɔtn ara ki ɔɔ jiga; ɔŋ j'asen taal daabge mɔtɔ, kalan naai ki, kalan Musa ki ɔɔ kalan Eli ki.» ⁶ Kɛn naade beere jaay baa ɔkɔɔ se, taar kɛn Pier taad se kic ɔɔ taad rɛŋ sum, jeel mɛtiŋ eyo. ⁷ Gɔtn se, gapara naar baado deebɔɔ bat. ɔɔ maakŋ gapar ki se, k'booy mind deba taad ɔɔ: «Naan se Goonuma, kɛn maam jɛŋa. 'Booy uunki taariŋa!» ⁸ Gɔtn se, jee mɛtiŋ ki naar tɛrl aak cɛɛsɔɔ ki se, nam gɔtɔ ɔɔp Isa kalɪŋ ki ɔɔ ute te naade sum. ⁹ Kaad kɛn naade utu bɔɔyɔ bɔɔy kon se, Isa dejdɛ ɔɔ: «Bɛɛɛ, nakŋ naase aakkiro se, ɔŋte 'taadki nam ki, bini *Goon Deba se aɔɔe dur daan yoge tu jaayo.» ¹⁰ Gɔtn se naade uun taariŋa, gan naade naaj ute naapa do taar kɛn naan taad ɔɔ utu aɔɔe dur daan yoge tu se, taar se tap ɔɔ, je taadn ɔɔ dɪ?

11 Gətn se naade tənd mətiŋ ə: «Gən dī jaay jee jeel taadn təkŋ mətn Ko Taar Raage taad ə Eli ade ɓaa jaay *al-Masi ade ɓaa se?» 12-13 Naan tərlden ə: «Deere, Eli utu ade ɓaao ə naan ɓo utu tənd ɗaapm nakge paac ute doobiŋ jaayo. Num 'booyki m'asen taada: Eli se lɛ ɓaadoga, nabo jeege tɛdŋga nakŋ naade maakde je don ki, aan gəə kən Kitap taado do dəkina. Num tər maakŋ Kitap ki se, Raa taadga taad kic ey la ə Goon Deba se, utu dabar kusina ə jeege utu an baate.»

*Isa ɛd lapia goon kən ək kəəŋ sitan
(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)*

14 Kən Isa ute jee mətiŋ kən mətə jaay ɓaado əŋ jee mətiŋgen kuuy se, naade aak jeege dɛna iŋg gurugdɛ. Gətn se jee jeel taad təkŋ mətn Ko Taar Raage kic ɓo utu daan jeege tun se. Naade iŋg naaj naaj ute jee mətiŋ kən se. 15 Kən jeege jaay aak Isa utu ɓaado se, naade paac dərɓ ə an ɓaado tɛdŋ təɓɛ. 16 Isa tənd mətde ki ə: «Ŋki dī jaay naase iŋg 'naajki taara ute naade se?» 17 Deb kalan maakŋ jee dɛnge tu se deekiŋ ə: «Debm dooy jeege, maam se m'ɓaano ute goonum gaaba ə goonum se ək kəəŋ sitan gaasiŋ əŋ taad taar eyo. 18 Gətn mətiŋ se kən sitan əkiŋga tak ɓo, uun undiŋ naan ki, tɛdŋ taariŋ tiŋ gupiyu, əliŋ taaŋ naanina, tɛdga num, ron buj biŋ. Maam m'təndo mətn jee məti ki m'ə am tuur sitan ro goonum ki, nabo naade əŋ aasiŋ te eyo.» 19 Isa deekden ə: «Naase jee do duni kən ɓərsen aalki maakse do Raa ki ey se, maam tap ɓo m'kiŋg ute naase bini nuŋ ki jaayo? Maam tap ɓo m'asen sərkiŋ bini nuŋ ki? Goono se ək 'ɓaamsiŋkiro!» 20 Naade jaay ək ɓaano ɓaa ute

goono se ɔ kɛn sitan jaay aak Isa se, baag tiikɩŋ goono, uun undiŋ naanɩ ki ɔ dirciliŋa ɔ taariŋ tiinɩ gupiyu. ²¹ Isa tɔnd mɛtn bubina ɔ: «Kɔɔŋɩŋ se tɛɛsiŋ nunɩ ki?» Bubm goono se tɛrliŋ ɔ: «Kɔɔŋɩŋ se tɛɛsiŋ baatiŋ ki. ²² Gɔtn mɛtinge sitan se iinga num ɔliŋ naanɩ tooc maakɩ pood ki ey ɛ maakɩ maane ki taa je an tɔɔɔ. Ɛɛjjen doje ki, 'noogje kɛn naai jaay an kaasiŋ num.» ²³ Gaŋ Isa tɛrliŋ ɔ: «Gɛn di jaay naai taad ɔ: «Kɛn an kaasiŋ num» se? 'Booyo, ne dim ɔŋ cir deb kɛn aal maakiŋ do Raa ki se gɔɔ.» ²⁴ Gɔtn se, bubm goono naar ɔɔɔɔɔ ɔ: «Maam m'aal maakuma naɔ 'baado 'nooguma taa maam m'kaal maakum paac doŋ ki.»

²⁵ Kɛn Isa jaay aak jeege dena aanɩ baado ɔŋde kɔŋ se, naanɩ aac kaama sitan ki ɔ: «Naai sitan debm tɛdn jeege duguyu ɔ gaasde ɔŋ taad taar ey se, m'deeki: 'teec naatn ro goon ki se ɔ mɔɔtn 'baado eyo!» ²⁶ Num sitan se tɔɔy makɔŋɔ, tiikiŋ zak zak, jaay teece. Gɔtn se jeege baag taadɩ ɔ: «Goono se ooyga!» Taa naade aakiŋ naanɩ tood pɛyɛd. ²⁷ Gaŋ Isa ɔk ji goono, uuniŋa ɔ goono se iinɩ daar te jɛŋa. ²⁸ Kɛn Isa jaay ɔk tɛrl baa been se, ɔpiŋ kaliŋ ki ute jee mɛtiŋ ki sum se, naade tɔnd mɛtiŋa ɔ: «Gɛn di jaay ɔ sitan se naaje j'ɔŋ k'tuuriŋ te ey se?» ²⁹ Isa tɛrlɛn ɔ: «Napar sitangen bin se, kɛn k'tɔnd te mɛtn Raa ey num, ɔŋ teec eyo.»

*Isa taad taa yona ɔ taa duriŋ daala
(Mt 17.22-23; Lk 9.43-45; Mk 8.31-33)*

³⁰ Naade iinɩ ɔŋ gɔtn se ɔ gaanɩ baa taa naanɩ Galile ki. Naanɩ kɛn se, Isa je jeege 'jeel gɔtiŋ eyo, ³¹ taa naanɩ dooy dooy jee mɛtiŋ ki ɔ taadden ɔ: «*Goon Deba se j'utu j'an kɔkɩ kɔl ji jeege tu. Naade utu

aṅ tɔɔɔ ɔɔ ɓii k-mɔtɔge tu se naaṅ aḍe dur daan yoge tu.» ³² Num gaṅ jee mɛtiṅ ki se, taar se, naade ɔṅ booy ɔk te mɛtiṅ eyo, gaṅ naade ɓeere geṅ tɔnd mɛtiṅa.

Maakjege tu se naṅa ɓo magal ciri

(Mt 18.1-9, 5.29-30; Lk 9.46-50; Mk 10.35-45)

³³ Naade aan Kaparnayum ki. Ken naade jaay ɛnd been se, gɔtn se Isa tɔnd mɛtɔde ɔɔ: «Taa dī jaay naase 'naajkiro taara ɗoob ki se?» ³⁴ Gaṅ naade do ɗɛk, taa ɗoob ki se, naade naajo ute naapa ɔɔ maakde ki se, naṅa ɓo magal ciri. ³⁵ Gɔtn se, Isa iṅg naaṅ ki ɔɔ daṅo jee mɛtiṅ ken sik-kaar-dio ɗeekɗen ɔɔ: «Debm jaay je tɛɗn magal se, ṅ'ɔɔp ron baata ɔɔ ṅ'tɛɗ debm tɛɗn naabm jeege paac.» ³⁶ Isa uuno goon cɔkɔ ɓaano ɗaariṅ ɗaande ki, uun ɔkiṅ kaadiṅ ki ɗeekɗen ɔɔ: ³⁷ «Taa maam jaay, debm ɔkga goon cɔkɔ jiga aan gɔɔ goon ese se, keese aan gɔɔ naaṅ ɔkum maam mala. Ɔɔ debm ɔkum maam se, ɔkum maam sum eyo, num ɔk debm ken ɔlumo.»

Jee tɛɗn naaba ute ro Isa

³⁸ Gɔtn se Jan ɗeek Isa ki ɔɔ: «Debm dooyje, naaje j'ɔṅo deb kalaṅ bin se lee tuur tuur sitange ute roi. Num naaje k'je j'aṅo gaasa, taa naaṅ ɛ, lee ute naajege eyo.» ³⁹ Gaṅ Isa tɛrlɗen ɔɔ: «Ɔṅte 'gaasiṅki, taa debm jaay tɛɗ nakṅ-kɔɔɓɔ te rom se, kɔṅ naar tɛrl taadn kusiṅ rom ki eyo. ⁴⁰ Debm jaay debm taamooyjege ey se, naaṅ se debm naajege. ⁴¹ 'Booyki bɛɛ, m'asen taada: debm jaay tak ɛɗsenga maan kaaye cɔkɔ taa naaṅ jeeliṅ naase 'tɛɗkiga tɛɗ jee *al-Masige se, debm bin se, bɛɛ naaṅ tɛɗ se 'kutn cɛr eyo, num naaṅ utu 'kɔṅ bɛɗiṅa.»

Ɔnte kəl gēnaai maakŋ *kusiŋ ki

⁴² «Gaŋ maakŋ gaange tun sēem kēn aalga kaal maakde dom ki se jaay, nam olga deb kalaŋ maakŋ kusiŋ ki se. Debm kēn oliŋ se, oŋ beeki num, j'uuno ko tootn magala k'doekiŋ mindiŋ ki o j'uun j'undiŋ maakŋ baar ki. ⁴³ Kēn nakŋ naai 'ted te jii sum bo ai kəl maakŋ kusiŋ ki num, jii se 'gaan und naata. Ɔpi jii kalaŋ o kōŋ kaaja gēn daayum, bēe cir kēn 'king te jii dio o 'baa maakŋ pood kēn gēn daayum. ⁴⁴ [*] ⁴⁵ Kēn nakŋ naai 'ted te jei jaay ai kəl maakŋ kusiŋ ki num, jei se 'gaan und naata. Ɔpi jei kalaŋ o kōŋ kaaja gēn daayum se, bēe cir kēn 'lee te jei dio o 'baa maakŋ pood kēn gēn daayum se. ⁴⁶ [†] ⁴⁷ Kēn 'kaami jaay bo ai kəli maakŋ kusiŋ ki num, kaami se ood und naata. Ai kōpm kaami kalaŋ o 'baa *maakŋ Gaar Raa ki bēe cir kēn 'lee te kaami dio o j'ai 'baa kundi maakŋ pood kēn gēn daayum se. ⁴⁸ Ɔo gōtn naane se: *kuurge lee tās daayum jee rode tiŋg aan gōo ruumga ruumu o iŋg maakŋ pood kēn gēn daayum se.*† ⁴⁹ Ey num aan gōo poodo daap nakge se, Raa kic bo oŋ dubar, taa daapm debkilimi tedn bēe naaniŋ ki.

⁵⁰ «Kaata se naan nakŋ jiga, num kēn nijim kaata se nanŋa num, j'an tedn j'oo di jaay nijim gōtiŋ ki se? Bin se, naase kic bo 'tedki jee jiga aan gōo kaatn iŋg bēe se o iŋgki lapia te naapa.»

10

---

* **9:44** Bersen ese se maakŋ Kitapgen mētinge se, gōo. «Gōtn naane se, kuurge lee tās daayum jee rode tiŋg aan gōo ruumga ruumu o iŋg maakŋ pood kēn gēn daayum.» † **9:46** Aak berse 44. ‡ **9:48** Aak Eza 66.24.

Isa taad mɛtn taar piiri
(Mt 19.1-12; Dt 24.1-4; Mt 5.31,32)

¹ Tɛr Isa iin ɔt kɛn se ɔɔ ɔaa taa naan Jude ki, kaam aak jɛn ool k'danin Jordan kɛn kaam naane. Jee dɛnge ɔaado tus cɛɛn ki daala ɔɔ naan ɔaagde dooyo aan ɔɔ kɛn naan lee dooy jeege. ² ɔɔtn se *Parizigen mɛtinge ɔaado taa an naama. Naade tɔnd mɛtin ɔɔ: «Deba se j'undinga kulu ɔɛn piir mɛndin la?» ³ Naan tɛrlɛn ɔɔ: «Do taar kɛn se, *Musa tap ɔo taadseno ɔɔ di maakn Kitap ki?» ⁴ Naade tɛrlin ɔɔ: «Musa se und kulu ɔɔ k'raan maktubm ɔɛn piiri, j'ed mɛnd ki jaay ɔo j'an piiri.» ⁵ Gan Isa taadden ɔɔ: «Taa do-mɔngse ɔo Musa raansɛn taar se. ⁶ Ey num do kupm mɛt ki se, *Raa aalo gaaba ute mɛnda.* ⁷ Taa naan se ɔo gaaba teecn kɔn kɔn te bubina, ɔaa tum te mɛndina, ⁸ ɔɔ naaden di se tum tɛdga daa ro kalan. †Bin se naade se tɛdga aan ɔɔ jee di eyo, num aan ɔɔ deb kalan sum. ⁹ Nakn jaay Raa dɔɔkinga dɔɔk se, debkilimi ɔnte tuutiŋa!» ¹⁰ Kɛn naade jaay aan been se, jee mɛtin ki tɔnd mɛtin do taar kɛn se daala. ¹¹ Naan tɛrlɛn ɔɔ: «Kɛn deba jaay piir te mɛndina ɔɔ ɔk mɛnd kuuy se, aan ɔɔ debm teec ɔn mɛndina ɔɔ ɔaa ɛɛs mɛnd nam. ¹² ɔɔ mɛnda kic ɔo, kɛn piir te gaabina ɔɔ ɔk gaabm kuuy se, naan se aan ɔɔ mɛnd teec ɔn gaabina ɔɔ ɔaa ɛɛs gaabm nam.»

Isa ɔɔd ɔooro gaange tu
(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)

¹³ ɔɔtn se, jeege ɔaano te gaangen sɛɛmɛ ɔɔtn Isa ki, taa aɛ tɔnd jin dode ki, naɔo jee mɛtin ki uunde

---

* **10:6** Aak Jɛn 1.27. † **10:8** Aak Jɛn 2.24.

kaamde naatn. ¹⁴ Ken Isa jaay aak nakη naade ted se, maakin̄ tuju, deekden ḡ: «Ḍηki gaangen seem se ade ḡaa ḡotum ki, ḡηte 'gaasdeki. Taa jeegen tec aan ḡḡ gaangen se ḡo utu 'kḡη ḡḡḡ *maakη Gaar Raa ki. ¹⁵ 'Booyki bεε, m'asen taada: debm jaay took te Raa kḡsn gaar don̄ ki aan ḡḡ goon cḡkḡ ey se, naan̄ se 'kḡη kend maakη Gaar Raa ki eyo.» ¹⁶ Ḡḡtn se naan̄ tuun tḡkde kaad̄n̄ ki, tḡnd jin̄ dodege tu ḡ ḡḡdden ḡooro.

*Debm maala ḡaado ḡη Isa
(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)*

¹⁷ Ken Isa jaay ḡaa ḡaa ḡoob ki se, gaaba kalan̄ aan̄ ḡaado erg naan̄n̄ ki ḡ tḡnd mεtiḡa ḡ: «Debm dooy jeege, naai debm bεε se, maam tap ḡo m'ted̄n̄ m'ḡḡ d̄i jaay m'kḡη *kaaj̄n̄ ḡen daayum se?» ¹⁸ Isa terlin̄ ḡ: «Ḡen d̄i jaay naai ḡḡ maam debm bεε se? Debkilim bεε se tap ḡo ḡḡḡ; ken bεε se, Raa kalin̄ ki sum. ¹⁹ Naai ε 'jeele nakη ken Raa taad̄ ḡen ted se, ken ḡḡ: Ḍηte 'tḡḡl nam, ḡηte 'kεεsn mεnd nam, ḡηte 'kεεsn gaabm nam, ḡηte 'ḡoogo, ḡηte 'tḡkη taar-kḡḡḡḡ do nam ki, ḡηte 'kujun̄ nam, 'sook koi ki te bubi ki.» ²⁰ Gaabm se terl̄ Isa ki ḡḡ: «Debm dooy jeege, nakgen se paac, ḡḡtn m'iin̄ baatum ki tap ḡo, maam m'lee m'ted̄in̄ ted tap.» ²¹ Isa jaay aak gaabm se, maakin̄ jena ḡ deekin̄ ḡ: «Ḍḡpiga naka kalan̄ sum. Nakη naai ḡk paac se, 'ḡaa dugin̄ naatn̄ ḡ ḡursin̄ se 'ḡaa 'nigin̄ jee daayge tu, bin se ai tood̄n̄ kḡrbḡḡḡ maakη raa ki. Ḍḡ naai ε, 'ḡaado 'daanuma.» ²² Num ḡan̄ ken gaaba jaay booy taar se, ron̄ terεcin̄ bardak, ḡk terl̄ ḡaa ḡaa se maakin̄ tuj kasak kasak, taa naan̄ debm nak dena.

23 Isa uun dona aak jee metin ken ing ceen ki se, deekden oo: «Ken jee nak denge jaay, kend *maakn Gaar Raa ki se on aak eyo!» 24 Jee metin ki jaay booy taar se okden taad eyo, num Isa terl deekden oo: «Genumge, kend maakn Gaar Raa ki se on aak eyo! 25 Deere, ken ginji jaay deel ute bee luppaa se on; nafo debm nak dena jaay 'kend maakn Gaar Raa ki se, on cir naan se daala!» 26 Jee metin ki jaay booy taar se, okden taad eyo cir daala. Naade taad te naapa oo: «Ken bin num, naa bo 'kon kaaja?» 27 Isa uun kaamin aakde oo deek oo: «Gen jikilimge tu sum num nakn se on, num Raa ki se, ne dim onin got.» 28 Gotn se Pier taadin oo: «Anum 'booyo, naaje se k'lonoga nakge paac taa j'ai daan naai.» 29 Isa terlin oo: «'Booyki bee, m'asen taada. Ken nam jaay on beege, genaagen gaabge ute kengen mendge, koa, bubu, gaange ey le maakn-gotinge taa maama oo taa Labar Jiga se, 30 nakgen se paac se, naan utu aden kon met kaaru beege, genaagen gaabge ute kengen mendge, koge, gaange, maakn gotge, oo ute dubar ken jeege utu an dabar taa maam se. Oo ken kaadin jaay aanga num, naan 'kon kaajn gen daayum. 31 Maakn jeege tun borse naan ki se, denin utu koom mootn. Oo maakn jeege tun borse mootn se, denin utu 'tedn jee naan ki.»

Isa taad gen k-matoge tu oo naan utu kooyo oo ade dur daan yoge tu

(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34; Mk 8.31-33)

32 Naan ken se, naade uun doobo gen kookn baa Jeruzalem ki oo ken naade jaay baa baa se, Isa deel naande ki. Jee metin ki se nakn se deel dode oo

jee den ak metin se le, beere akde. Gōtn se naan dan jee metin sik-kaar-di kalde ki do baagden taadn nakn utu kaan don ki se daala. ³³ Naan deekden do: «'Booyki, borse naaje k'j'ook k'baaki baa Jeruzalem ki do *Goon Deba se, j'utu j'an kōkn kōl ji *magal jee tedn serke Raage tu ute ji jee jeel taadn tōkn metn Ko Taar Raage. Naade utu an kōjn bōro don ki ken j'an baa tōlo do utu an kōkn kōlin ji jeege tun Yaudge eyo. ³⁴ Naade se utu an tooy koogo metin ki, an tupm booro ron ki, an tōnd te mēje do utu an tōlo. Anum, ken ooy tedga bii mōto se, naan utu ade dur daan yoge tu.»

*Jak ute genaana Jan tōnd meta gōtn Isa ki
(Mt 20.20-28; Lk 22.24-27; Jn 13.3-17)*

³⁵ Jak te Jan gaan Zebedege baado on Isa do tōnd metina do: «Debm dooyje, beeki num, nakn naaje k'je k'tōnd meti ro ki se, naai ajen tooko.» ³⁶ Isa terlden do: «Naase 'jeki m'asen tedn di?» ³⁷ Naade terlin do: «Ken naai ade terl maakn gaari ki se, onjen deb kalan king do ji daami ki do ken kalan do ji jeeli ki.» ³⁸ Gan Isa terlden do: «Nakn naase 'tōndki meta ro ki se, naase 'jeel okki te metin eyo.» Gōtn se naan deekden do: «*Kōpm dubar maam m'utu m'kaay se, naase anki kōn kaasn gen kaayin la? Lo *batem maam m'utu m'ted se, naase anki 'kōn kaasn gen tedin la?» ³⁹ Naade terlin do: «Yee, naaje j'an kōn kaasa.» Našo Isa deekden do: «Deere, naase utu aki kaay kōpm ken maam m'utu m'kaay se do utu aki tedn batem aan gōdo ken maam m'utu m'ted se. ⁴⁰ Našo gen gōtn king jaay do ji daamum ki, ey le do ji jeelum ki se, olum maam eyo. Gōtn se Raa daapinga daap malinge tu.»

41 Ken jee metn Isa ken sik jaay baa booy taar ese se, maakde tuju do Jak te Jan ki. 42 Isa danđeno paac ɔɔ deekden ɔɔ: «'Jeelki, jeegen k'talde gaarge do metjil jeege tun baa se paac se, naade ing dode ki ɔɔ magalgen k'tondde se ted jeege te taa tɔɔgɔ. 43 Num daan naase ki se ɔnte 'tedn bini. Ken maakse ki jaay nam je tedn magalse se, ɔn ron tedn debm kaan naabse. 44 Ɔɔ maakse ki se jaay nam je tedn naanse se ɔn ron asen tedn bulse paac. 45 Taa *Goon Deba baado se, taa jeege ɔo an tedn naab eyo; num naan baado se taa naan ɔo tedn naaba jeege tu ɔɔ kɛdn kon gen dugn do jee dena.»

*Isa ɛf lapia debm kaam-tɔɔk ken ron Bartime
(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)*

46 Isa te jee metin ki aan maakn gegɛr ken k'danin Jeriko ki. Ken naade deel deel jaay aan taar ki se, jeege dena ɔk metde. Gotn se naade ɔn debm kaam-tɔɔkɔ jɛn doob ki ing baay baaya ron Bartime, goon Time. 47 Ken naan booy jaay j'ɔɔ Isan Nazaret ɔo deel deel se, naan baag tɔɔy ɔɔ: «Isa, naai *Goon Daud†, ɛɛjum dom ki!» 48 Jeege dena uunin kaamina ɔɔ n'doa, gan naan tɔɔf tɔɔy makɔnɔ cir daala ɔɔ: «Goon Daud, ɛɛjum dom ki!» 49 Isa ɔk daara ɔɔ deek ɔɔ: «'Danumsinkiro.» Naade baa ɔnin, deekin ɔɔ: «Isa danj. Ɔk 'maaki tɔɔgɔ, iini.» 50 Gotn ese debm kaam-tɔɔkɔ ɔɔf und te kal magalina, naar iin kirit ɔɔ baa gotn Isa ki. 51 Isa tond metin ɔɔ: «'Je m'ai tedn di?» Debm kaam-tɔɔkɔ terlin ɔɔ: «Debm dooyje, ɔɔdum kaamuma.» 52 Isa taadin ɔɔ: «'Baa. Taa naai aalga maaki dom ki se,

---

† 10:47 Goon Daud se goonin mal eyo, num taaf taa *al-Masi ken ade teecn maakn metjilin ki.

ɔŋga lapia.» Gɔtn se kaamin̄ naar ɔɔf aaka ɔɔ naan̄ ɔk ɔoobo ute Isa tɛɛ.

11

Isa end Jeruzalem ki aan gɔɔ gaarge
(Mt 21.1-11,14-17; Lk 19.20-44; Jn 12.12-19)

¹ Kɛn Isa te jee mɛtin̄ ki jaay aan gɔɔr te Jeruzalem se, naade aan do *kɔsn ɔlib ki kɛn cɛɛ naan̄ge tun k'dan̄de Bɛtpajɛ te Betani. Gɔtn se maakŋ jeen̄ge tun mɛtin̄ ki se, Isa ɔl jeege di naaba. ² Naan̄ deekden ɔɔ: «'Baaki maakŋ naan̄ kɛn naanse ki se. Kɛn naase endki kɛnd se, aki kɔŋ goon buuru k'dɔɔkinga dɔɔkɔ ɔɔ nam ɔii kalan̄ ook te do ki eyo. 'Tuut 'baansin̄kiro. ³ Kɛn nam jaay deeksenga ɔɔ: gen̄ dī jaay naase 'tɛdki nakŋ se? 'Tɛrlin̄ki ɔki: Mɛlje ɔo jɛna ɔɔ tɛdga sum ɔo, asesin̄o naar tɛrl gɔtin̄ ki.» ⁴ Kɛn naade jaay ɔaa aan se, ɔŋ goon buuru ɔoob ki k'dɔɔkinga dɔɔk taa ɔee ki ɔɔ naade tuutin̄o. ⁵ Jee kɛn naade ɔŋde gɔtn ese se, jee mɛtinge aakde se deekden ɔɔ: «Goon buuru se, 'tuutin̄ki gen̄ dī?» ⁶ Naade tɛrlden̄ aan gɔɔ kɛn Isa taaddeno ɔɔ jee se ɔŋde naade tuuto goon buuru se. ⁷ Naade ɔk ɔaansin̄ Isa ki, tɔɔd taal kal magaldege do buur ki se jaay Isa in̄g do ki. ⁸ Jeege dɛna tɔɔd taal kal magaldege ɔoob ki. ɔɔ jee mɛtinge gaan̄o doomo maakŋ kaag ki, ɔaado tɔmbin̄ ɔoob ki se kici. ⁹ Jee deel naan̄in̄ ki ɔɔ jee ɔk mɛtin̄a dɔɔb ɔɔy ɔɔ:

«Ozaana! Ozaana!»*

«*Raa tɛdn̄ bɛɛŋ do deb kɛn ɔaado te ro Mɛljege Raa!»

* **11:9** Ozaana se je deekŋ ɔɔ: Raa aaja.

10 «Raa tɛdn bɛɛn do deb kɛn ɔs gaar gɛn bubjege
*Daud!»

«Ozaana Raa kɛn raan maakɲ raa ki!»

11 Isa end maakɲ gɛgɛr kɛn Jeruzalɛm ki ɔɔ naan
ɓaa end maakɲ *Bee Raa ki. Kɛn naan bɛɛr aak dɔɔd
nakge paac aas se, kaad kɛn se kaada ɓaaga. Gɔtn
se naan teec ɓaa ute jee mɛtin kɛn sik-kaar-di se
Betani ki.

Isa naam ko ba

(Mt 21.12-13,18-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-17; Lk
13.6-9)

12 Mɛtbeenki, kɛn naade iino Betani ki se, Isa
naam ɓo tɔɔliɲa. 13 Kɛn naan jaay uun kaamin aak
ko ba daar daar te kambin dɔk naane se ɔɔ kaadn
naane kɔɲ koojin kɔsɔ. Naɓo kɛn naan jaay ɓaa
mɛtin ki se naan ɔɲ kamba sum taa kaadn koojn
ko ba se ute ɓɔrtɔ. 14 Gɔtn se Isa taad ko ba ki se ɔɔ:
«Naan ki se mɔɔtn nam kɔsn naam kooji ey sum.»
Gan taar naan taad se jee mɛtin ki se booyga.

Isa tuur jee tɛdn zogen maakɲ *Bee Raa ki

15 Naade aan Jeruzalɛm ki ɔɔ gɔtn se, Isa ɓaa end
daan ɓɔɔr Bee Raa ki ɔɔ naan baag tuur jeegen
ɓaano te nakdege gɛn zoa ɔɔ jeegen ɓaado dugu
gɔtn ese se. Naan tɔt tɔl tuun te tabil jee pɛlɛkɲ
gursge naatn ɔɔ tɔt tɔl te nakgen jee tɛdn zo dɛerge
lee ting do ki se kici. 16 Naan gaasde ɔɔ nam ɔnte
deel ɓaano ute ne dim daan ɓɔɔr Bee Raa ki. 17 Gɔtn
se naan dooyde, taadden ɔɔ: «Raa taad maakɲ Kitap
ki ɔɔ:

*Bee maam se tɛdn bee kɛn mɛtjil jeegen ɓaa se paac
ansum keeme.†*

† 11:17 Aak Eza 56.7.

Num gan naase 'tedĩnki tedga gətn jee boogge!†»

18 *Magal jee tedn serke Raage tu ə ə ute jee jeel taadn təkŋ metn Ko Taar Raage jaay booy nakŋ ken Isa ted se, naade je doobm an təl. Našo naade beerin beere, taa jee denggen tus se jaay booy taar Isa dooyden se, əkden taad eyo. 19 Ken aan teger gət ək jin se, Isa te jee metin ki teec naatn maakŋ geger ken Jeruzalem ki se.

Metn taar ko ba ken tuutu

20 Metbeenki tanərin-nərina, ken naade terlo terl Jeruzalem ki se, naade aak ko ba ken Isa naamin se, tuutga nes. 21 Gətn se Pier saap do taar ken Isa taado se, deekin ə: «Debm dooyje, aaka! Ko ba naai 'naamin se, tuutga nes.» 22 Isa terl taad jeege tun metin ki ə: «Naase se aalki maakse do Raa ki! 23 'Booyki bεε, m'asen taada. Ken deba jaay deek ko ki ə: «Iini ooc maakŋ baar ki» ə debm se jaay ək naaja maakŋ ki eyo ə aal maakŋ do taar ken naan taad se, nakŋ se Raa ansin kəŋ tēda. 24 Taa naan se šo, maam deeksen m'ə: nakŋ paacŋ naase 'je aki tənd meta gətn Raa ki se, aalki maakse aan gə əŋinkiga ə Raa asesin kēda. 25 Ken naase iin daarkiga raan 'šaaki 'ša tənd metn Raa jaay, əkki taar te nam num, 'ša əkin ki naagin jaayo. Bin jaay Bubsen maakŋ raa kic šo asen təl *kusiŋsege.» 26 [§]

*Magal Yaudge dem təgŋ Isa
(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)*

† 11:17 Aak Jer 7.11. § 11:26 Bersen ese se maakŋ kitapgen metinge se naan gət. «Ken naase jaay 'baateki kəkŋ naagn naage l, Bubsen maakŋ raa ki kic šo asen kəŋ təl kusiŋsege eyo.»

27 Isa ute jee metin̄ ki terl̄ baado Jeruzalem̄ ki daala. Kaad̄ ken̄ naan̄ leē baa kaam̄ ara kaam̄ ara daan̄ boor̄ *Bee Raa ki se bo, *magal jee tēdn̄ serke Raa ki, jee jeel taadn̄ tōokn̄ metn̄ Ko Taar Raage ute magal taa bee Yaudge se baado on̄ina. 28 Naade tōnd̄ metin̄ oo: «Naai tap̄ bo ken̄ undi kulu gen̄ tēdn̄ nakgen se tap̄ bo naŋa? Eȳ lē ken̄ efī tōogō gen̄ tēdn̄ nakgen se, tap̄ bo naŋa?» 29 Isa terlden̄ oo: «Maam m'je tōnd̄ metse naka kalan̄ sum. Ken̄ naase jaay 'terlumkiga num, maam kic m'asen taadn̄ debm ken̄ undum kulu gen̄ tēdn̄ nakgen se. 30 'Taadumki tu, naŋa jaay olo Jan-Batist *batiz jeege se: Raa lōbu jikilimge le?» 31 Oo gōtn̄ se naade baag saapa oo taad te naapa oo: «Naan̄ se j'an̄ki terl̄ oo dīo? Ken̄ k'taadkiga j'ōaki: «Raa bo olin̄o» le, naan̄ ajeki deekn̄ oo: «Gen̄ dī jaay baate tookn̄ kuunki taar Jan se?» 32 Anum ken̄ k'taadkiga j'ōaki: «Jikilimge bo olin̄o» le? A-a.» Taa naade se beer beer jeege tu, taa jeege paac se jeel maakde ki Jan se debm taad taar teeco taar Raa ken̄ mala mala. 33 Gōtn̄ se naade terl̄ Isa ki oo: «Naaje se k'jeel eyo.» Ter̄ Isa terlden̄ oo: «Maam kic num, m'asen kōn̄ taadn̄ debm ken̄ undum kulu gen̄ tēdn̄ nakgen se eyo.»

12

*Isa aan̄ kaa taara ro magal Yaudge tu
(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19; Eza 5.1-7)*

1 Gōtn̄ se Isa baag taadn̄ jeege tu ute kaal naagn̄ taara oo: «Gaaba kalan̄ ted̄ jin̄en̄ bin̄, iin̄ gurugin̄ te durdur, ud̄ gōo do ko ki gen̄ rii koojn̄ bin̄ina oo iin̄ gōto jerle gen̄ kinḡ bōobm̄ jin̄en̄ina. Gōtn̄ se maakn̄ jin̄enin̄ se naan̄ on̄in̄ kaam̄ ji jee tēdn̄ naabge tu oo jee tēdn̄ naabge se ted̄ga num utu kōn̄ bed̄de oo

gɔtn se naan̄ iin̄ ɓaa mɛrtɛ. ² Kɛn kaadn̄ kugɲ koojn̄
 bin̄ jaay aan̄ se, naan̄ ɔl debm̄ tɛdn̄ naabin̄ se gɔtn̄
 jeege tun naan̄ ɔndɛ jinɛnin̄ kaam̄ jidɛ se, taa aɲo
 kɔkɲ bɛdina. ³ Num kɛn debm̄ tɛdn̄ naabin̄ jaay aan̄
 jinɛnɛ ki se, jee se ɔk tɔnd dɛrɛɲina ɔ tuurin̄ ɔnin̄
 ɓaa jin̄ sik. ⁴ Kɛn mɛl jinɛnɛ jaay aakin̄ naan̄ ɓaadɔ
 jin̄ sik se, naan̄ ɔl debm̄ tɛdn̄ naabm̄ kuuy daala.
 Naan̄ kic kɛn ɓaa aan̄ se, naadɛ ɔk tɔndin̄ don̄ ki
 ɔ naajina. ⁵ Naan̄ kɛn se, tɛr debm̄ jinɛnɛ ɔl debm̄
 tɛdn̄ naabm̄ kuuy daala. Naan̄ se naadɛ ɔk tɔolina.
 Tɛr debm̄ jinɛnɛ se ɔlo jee tɛdn̄ naabgen̄ kuuy dɛn̄
 daala. Naadɛ se kic ɓo jee mɛtingɛ naadɛ tɔnd
 dɛrɛɲɛ ɔ kɛngen̄ mɛtingɛ naadɛ tɔldɛ. ⁶ Debm̄
 kɛn ɔɔpin̄ se, kɛse goon̄ maak-jɛɲa. Naan̄ saap ɔɔ:
 «Goonum̄ mala se naadɛ utu tookɲ kuun̄ taarina.»
 Taa naan̄ se ɓo, naan̄ ɔlinɔ kaam̄ mɔɔtn̄. ⁷ Gaɲ
 jee tɛdn̄ naabgen̄ ese jaay aakin̄ se, baag taadn̄ te
 naapa ɔɔ: «Naan̄ se ɓo kɛn bubin̄ ooyga num̄ utu
 'tɛdn̄ mɛl jinɛnɛ se; kɛn bin̄ num̄ 'ɓaakiro, k'tɔolin̄ki
 ɔ jinɛnɛ se ajeki kɔɔpm̄ naajege tu.» ⁸ Gɔtn̄ se
 naadɛ ɔkina, tɔolina ɔ maakɲ jinɛn̄ ki se, naadɛ
 uun̄ undin̄ naatn̄.»

⁹ Num Isa tɔnd mɛtdɛ ɔɔ: «Kɛn mɛl jinɛnɛ jaay
 ɓaadoga num̄, jee se naan̄ adɛn̄ tɛdn̄ ɔ dɪ? Kɛn
 naan̄ ɓaadoga num̄, jee se naan̄ adɛn̄ tɔl naatn̄ ɔ
 jinɛnin̄ se lɛ, naan̄ aɲ kɛdn̄ kaam̄ ji jeege tun̄ kuuy.
¹⁰ Naase 'dooyinkiga te ey la taar kɛn *Raa taadn̄
 maakɲ Kitap̄ ki se ɔɔ:

Ko kɛn jee kiin̄ beege baatin̄ se,

naan̄ se ɓo tɛdga ko kɛn 'gakɲ ɓea;

¹¹ *kɛse ɓo naabm̄ Mɛljege Raa*

᠔᠔ *naajeye tu se jaakin̄ki se ᠔k̄jeki taad̄ eyo!**»

¹² Num magal Yaudge se jeelga kaal naaḡn taar k̄en Isa taad̄ se, taad̄ te naade. Ḡotn se naade je doobm k̄en aṅ k̄ək̄, na᠖o naade beer jee deṅge tu. Ḡotn se naade iin̄ ᠔ṅiṅa.

*M̄etn taar k̄oḡn miiri ḡen Gaar magal roṅ Sezar
(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)*

¹³ Magal Yaudge ᠔l *Parizigen m̄et̄iṅge te jee *Eroḍgen m̄et̄iṅge, taa ᠖aa goom k̄ək̄n Isa do taarin̄ ki. ¹⁴ Naade ᠖aado taadin̄ ᠔᠔: «Debm dooy jeege, naaje k'jeele naai se 'taad̄ taar m̄et̄ ki ᠔᠔ taar jeegen kuuy se naai 't̄ed̄n naaba ro ki eyo ᠔᠔ jeegen jeege jeelde jee magalge se, taar naadege se naai ᠔li ᠖im maak ki eyo. Num naai dooy jeege te doobm taar Raa m̄et̄ ki. B̄orse 'taad̄jen tu: j'᠔k̄ doobo ḡen k̄oḡn miir Sezar ki l̄᠖u ḡ᠔᠔? J'aṅ k̄oḡ l̄᠖u j'aṅ k̄oḡ ey l̄?» ¹⁵ Num gaṅ Isa jeele taar naade taad̄ se, taar maakde eyo. Naan̄ deekden ᠔᠔: «Ḡen ᠖i jaay naase oomumki bin se? Uun '᠖aankiro te tamma kalaṅ, m'aṅ kaak tu.» ¹⁶ Naade uun ᠖aano te tamma kalaṅ ᠔᠔ Isa t̄ond̄ m̄et̄de ᠔᠔: «Kaam-nirl doa te ro k̄en k'raan̄iṅ ro ki se tap ᠖o ḡen naṅa?» Naade terlin̄ ᠔᠔: «Ḡen Gaar Sezar.» ¹⁷ Ḡotn se Isa terlden̄ ᠔᠔: «K̄en bin num, nak̄n̄ ḡen Gaar Sezar se eḍin̄ki nakiṅa ᠔᠔ nak̄n̄ ḡen Raa l̄, eḍin̄ki nakin̄ kici.» Num k̄en naade jaay booy taar Isa taad̄ se, ᠔k̄den taad̄ eyo.

*Jeege naaj m̄etn taar jeegen utu kooy duru
(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)*

¹⁸ Jeegen k'daṅde *Sadusege k̄en taad̄ ᠔᠔ jeege ooyga num dur ey sum se, ᠖aado ḡotn Isa ki ᠔᠔ t̄ond̄ m̄et̄iṅ ᠔᠔: ¹⁹ «Debm dooy jeege, *Musa raan̄jeno

* **12:11** Aak KKR 118.22-23.

maakŋ Kitap ki ɔ: kɛn deba ɔk mɛnda jaay ooy ɔn te goon ey se, bɛɛki num, gɛnaaŋ se 'kɔkŋ mɛndiŋa taa koojŋ mɛtjili gɛnaaŋ kɛn ooy se. ²⁰ Num 'booyo, gɛnaage cili, kɔnde kalaŋ. Debm deet deet se ɔk mɛnda naɔo ooy ooj te goon eyo. ²¹ Debm mɛtiŋ ki baado ɔk mɛndiŋa ɔ naaŋ kic ooy ooj te goon eyo. Debm k-mɔtɔge tu se kic ɔo baado ɔk mɛnd se, naaŋ kic ɔo ooy ooj te goon eyo kici. ²² Ɔo naaden cili se paac tɔkŋ naamga mɛnd se, naɔo naade paac ooyo ɔ goono kalaŋ kic ɔo nam ooj te eyo. Ɔo kaam mɔotn se, mɛnda se kic baado ooyo. ²³ Bin num, ɔii kɛn jaay jeegen ooyga kooy ade dur daan yoge tu se, mɛnd se tap ɔo 'tɛdn mɛnd naŋa? Taa naaden cili se ɛ, tɔk naamga paac.» ²⁴ Isa tɛrlɛden ɔ: «Naase se, ɔere, iigkiga, taa taar Raa se ɛ 'jeelki eyo ɔ tɔɔŋŋ Raa kic ɛ, naase ɔndki te mɛtiŋ eyo. ²⁵ 'Booyki, ɔii kɛn jaay jeegen ooyga kooy ade dur daan yoge tu se, gaabge te mɛndge se tɔkŋ naap ey sum. Num naade se tecŋ aan gɔɔ *kɔdn Raagen maakŋ raa ki. ²⁶ Gɛn mɛtn taar jeegen ooyga kooy jaay utu dur daan yoge tu se, taar maakŋ Kitapm Musa ki se, naase 'dooyiŋki te ey la kɛn ɔ: Musa aako poodo ɔk kɔk maakŋ ji kaag ki ɔo maakŋ pood kɛn se Raa taadiŋ ɔ: *Maam se m'Raa gɛn *Abraam m'gɛn Isaka ɔo m'gɛn *Yakub?*† ²⁷ Raa se, naaŋ Raa jeegen ooyga kooy eyo, num naaŋ se, Raa jee zɛɛɛ. Naase se, ɔere, deer deer iigkiga.»

*Maakŋ *Ko Taar Raa ki se kɛse ɔo taar gɛn tɛda kɛn magal cir paac
(Mt 22.34-46; Lk 10.25-37; Rm 13.8-10)*

---

† **12:26** Kɛn Raa jaay deek bin se, je taadiŋ ɔo naan naaŋ ki se, jeegen do dɔkiŋ se utu zɛɛɛ.

28 Kaad ken Isa naaj naaj ute *Sadusege se, debm jeel taadn tɔɔkɲ metn Ko Taar Raa kalan bini utu te naade. Ken naan jaay booy Isa taad tɔɔk metn taara nijim bin se, naan iiko ceeɲ ki ɔɔ tɔnd metin ɔɔ: «Maakɲ taarge tun ken Raa taad ɔɔ k'ted paac se, ken gay ɓo cirde?» 29 Isa terlin ɔɔ: «Taar cirde paac se ken ɔɔ: 'Booyki gaan *Israēlge, Mēljege Raa se, naan kalin ki sum ɓo Raa. 30 Naai 'je Mēli Raa se ute maaki paac, ute roi paac, ute saapi paac ɔɔ ute tɔɔgi paac.†»

31 Ter ken metin ki ɔɔ: «'Je naapi aan gɔɔ 'je ro naai mala. § Maakɲ taarge tun ken Raa taad ɔɔ gen tɛda se, ken cir taargen ese se gɔɔ.» 32 Debm jeel taadn tɔɔkɲ metn Ko Taar Raa deek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, kese jiga. Taar naai 'taad se taar met ki. Raa se naan kalin ki sum ɔɔ Raa kuuy se, gɔɔ. 33 Debkilimi je Raa se, an je te maakin paac, ute saapin paac, ute tɔɔgin paac ɔɔ je naapin aan gɔɔ ro naan mala. Taargen se cir *serkɲ ken naan ed Raa ki ɔɔ cir serkɲ ken naan tɔɔɔ ɔɔ tɔɔcin se.» 34 Isa jaay booy taar gaabm terlin nijim bin se, naan deekin ɔɔ: «Naai se 'dɔk te *maakɲ Gaar Raa eyo.» Gɔtn se naade mɔɔtn nam tɔnd te metin gen taar dim kuuy ey sum.

**Daud dan *al-Masi ɔɔ: Mēluma
(Mt 22.41-45; Lk 20.41-44)*

35 Gan ken Isa dooy dooy jeege daan bɔɔr *Bee Raa ki se, naan tɔnd metde ɔɔ: «Gen di jaay jee jeel taadn tɔɔkɲ metn Ko Taar Raage taad ɔɔ al-Masi naan goon Daud se? 36 Daud mala kic ɓo *Nirl Salal ɔlin deek ɔɔ:

† 12:30 Aak Dt 6.4-5. § 12:31 Aak Lb 19.18.

*Meljege Raa taado Melum ki oo:
'Baado injg do ji daamum ki,
bini jee taamooyige se m'aden tedn naai utu 'king
dode ki.**

³⁷ Daud mala kic bo danjij oo: Meluma, anum 'tedn goonij se, 'tedn oo di daala?»

Ken jee den jaay booy taar se edden maak-raapo.

*Isa deek jeege tu oo j'ond kond te jee jeel taadn
tackj metn Ko Taar Raage se
(Mt 23.1-14; Lk 20.45-47)*

³⁸ Ter Isa deek jeege tun naan dooyde dooy se oo: «Ondki kondoo te jee jeel taadn tackj metn Ko Taar Raage se, taa naade se je lee te kal magaldege gen magal rode oo ken baaga boor ki se, naade je jeege aden tedn taa se naade ki. ³⁹ Oo ken naade jaay aanga maakj *bee Yaudge lee tusn maak ki se, naade je king gotn naan ki. Oo ken aanga gotn kos ki kic le, naade je gotn naan ki. ⁴⁰ Naade se bo ken baagga keem Raa num, eem lek tec ted aan goo naade bo jee b ee taa jeege aden kaaka oo naade bo jee ken os nan ji mend-daayge. Num gan naade se, boor utu koocon dode ki se oon aak eyo.»

*Mend-daaye ed *serke Raa ki
(Lk 21.1-4)*

⁴¹ Gotn se, daan boor *Bee Raa ki, Isa utu injg ce tukul kaag ken jeege lee tomb serke maak ki oo naan aak jee dengen baado omb serke Raa ki maakj tukul kaag ki se. Gotn se jee maalge ro naap ki baado omb gurs dena. ⁴² Gotn se, mend-daay kalan baado omb tammage seem seem dio oo tam-magen se kaboro kic bo aas eyo. ⁴³ Gotn se Isa dan

* **12:36** Aak KKR 110.1.

jee mɛtiŋ ki ɔɔ ɔeekɔden ɔɔ: «'Booyki bɛɛ, m'asen taada. Mɛnd-daay kɛn daay naŋ takŋ ese se, nakŋ naaŋ ɔmb maakŋ tukul kaag ki se dɛn cir gɛn jee ɔaa se paac. ⁴⁴Taa jeegeŋ se ɛd do nak dɛndege tu, gaŋ mɛnd-daay se ute daayiŋ se kic ɔo, nakŋ naaŋ ɔkŋ kɛn an tiŋ se ɔo, naaŋ ɔaado ɔmbiŋ paac.»

13

Isa taad ɔɔ *Bee Raa se jeege utu aŋ tɔɔkɔ
(Mt 24.1-51; Lk 21.5-36; Mt 10.16-23; Lk 17.22-37)

¹ Kaad kɛn Isa teeco teec maakŋ Bee Raa ki se, maakŋ jeenge tun mɛtiŋ ki se, deb kalaŋ ɔeekiŋ ɔɔ: «Debm dooyje, aak tu kogen aak bɛɛ kɛn j'iin bɛɛ se! Aak tu ɔee se j'iiniŋga aak bɛɛ aak eyo!» ² Isa tɛrliŋ ɔɔ: «Aaka, ɔee magal ɔaar aak bɛɛ bɛɛ ese se, jeege utu aŋ ru naŋ tak. Kɔŋgen rɛɛs aak bɛɛ bɛɛ se, utu wɔɔkŋ kalaŋ kalaŋ ɔɔ ko tap ɔo 'kɔŋ toodŋ do naapiŋ ko ki eyo.»

Jee Raage j'utu j'aden dabara

³ Naan kɛn se, Isa ook iŋg do *kɔsn ɔlib ki ɔɔ ɔl kaamiŋ aak kaam sak *Bee Raa. Gɔtn se jee mɛtiŋ ki se, Piɛr, Jak, Jan ɔɔ Andre naade se sum ɔo ute te naana ɔɔ naade tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: ⁴ «'Taadjɛn tu, nakgen se 'kaan nuŋ ki? ɔɔ naaŋ se 'tɛdŋ ɔɔ di jaay ɔo naaje j'an kaakŋ jeel ro ki kɛn nakgen se jaay kaadiŋ 'kaan se?»

⁵ Gɔtn se Isa baagden taada ɔɔ: «ɔndki kɔndɔ, ɔnte 'kɔŋki nam ɔnten 'dɛrlse. ⁶ Jeege dɛna utu ade ɔaa ute roma ɔɔ asen taadŋ ɔɔ: «Maam ɔo *al-Masi!» ɔɔ kɛn naade 'tɛd bin se utu 'dɛrl jeege dɛna. ⁷ Kɛn 'booykiga jeege jaay baaga kɔsn maan ɔɔɔrge, kɛn

gɔɔr utu naase lɔbu 'dɔkɔ, anum bɛrɛ, ɔnten 'bɛerki. Taa nakgen se utu 'kaana, naɔo duni se 'kɔŋ nan ey ɔɔrtɔ. ⁸ Jee taa naan kaam kalan utu kiin bɔɔrɔ ute jee taa naan kuuy. Taa naan gaar kaam kalan utu kiin bɔɔrɔ te taa naan gaar ken kuuy. Maakŋ naanŋe tun metin naanŋa utu 'tea ɔ gɔtn metin ɔo utu tɔal jeege. Aan gɔɔ mɛnd ken maakin tuunin gen koojo se, nakgen se kic ɔo baaga kaana num, kɛse je taadn ɔo dunia ɔɔpga gɔɔrɔ. ⁹ Num naase jee metum ki se ingki do metɛk se ki. Taa jeege se utu asen kɔnd bɔɔrɔ ɔo asen ɔaa tɔnd dɛrɛŋ maakŋ *bɛege tun Yaudge lee tusn maak ki. Taa maam se naade asen tɔkŋ ɔaa naan magalge tu ɔo naan gaarinŋe tu. Taa bin se, naase aki tɛdn saadumge naan naade ki. ¹⁰ Anum bɛɛki se Labar Jigan gen Isa al-Masi se, j'utu j'an taadn metjil jeege tun do naan ki se paac jaayo. ¹¹ Ken j'ɔk k'ɔaanse ɔaa gɔtn kɔjn bɔɔr ki se, nirlse ɔnte kaay se do taar ken naase aki ɔaa taada, taa taar ken naase aki ɔaa taad kaad ken se naase mala eyo, num *Nirl Salal ɔo asen kɔl naase aki 'taada. ¹² Naan ken se genaa utu kɔl genaan j'an ɔaa tɔlɔ ɔo bubu kici utu kɔl gooniŋa j'an ɔaa tɔlɔ. Gaange utu tɛrl naaga bubdege tu ɔo je yode. ¹³ Taa maam se jeege paac utu asen kɔɔdn kundu; naɔo debm jaay aayga kaamin bini aanga do taar tɔalin ki num, naan se utu 'kɔŋ kaaja.»

Dubar ɔon kusina utu ɔaado

(Mt 24.15-51; Lk 21.20-36; Lk 17.22-37)

¹⁴ «Kaadin utu kaan se naase utu aki kaakŋ Debm tuj deelga te gɔtin se utu 'kɛnd king maakŋ *Bee Raa ki, gɔt ken *salal se, ken bɛɛki num, naan kɛnd

eyo. Bin num debm jaay dooy taar ese se booy n̄'okin̄ jiga jaayo! Ken jaay aakkiga nakgen se num, ɔ̄n̄ jee ken ing taa naan Jude ki se, k'j'aañ j'ook maak̄n̄ koge tu. ¹⁵ Debm ing king do been̄ ki raan se, ken naan̄ booy jaay aan̄ kaan̄ se, n̄'ɔ̄nte booyo gen̄ tɔsn̄ nakingen̄ maak̄n̄ been̄ ki. ¹⁶ Debm jaay maak̄n̄ gɔtin̄ ki kic̄ l̄ n̄'ɔ̄nte t̄erlo beene gen̄ kuun kal magaliña. ¹⁷ Bii ken se, m̄endgen̄ m̄endkaamge ute ko gaangen̄ ḡendege aay kaay si se, aden̄ t̄ɛdn̄ ɔ̄n̄ aak eyo. ¹⁸ Eemki *Raa taa nakgen se 'kaan kaadn̄ kuul ki eyo. ¹⁹ Kaad̄ ken se jeege utu dabar d̄ena ɔ̄ dubar se gɔtn̄ Raa aal dunia tap ɓo nam naam te eyo ɔ̄ m̄ɔɔtn̄ dubar naan ki jaay 'kɔɔn̄ cir naan̄ ese se gɔtɔ. ²⁰ Num M̄eljege Raa, ɓii dubar se, naan̄ gaan̄inga duuku taa jeegen̄ naan̄ b̄ɛɛr t̄ɔɔd̄de se, ken ɓiigen̄ se jaay naan̄ gaan̄den te duuk ey num, nam̄ k̄on̄ kaaja tap ɓo gɔtɔ. ²¹ Kaad̄ ken se jaay nam̄ taadsenga ɔ̄: <'Baado aakki, *al-Masi utu ara!> Ey l̄ taadsen̄ ɔ̄: <Aakki! Naan̄ utu naane!> Naase, ɔ̄nten̄ 'tookki taariña. ²² 'Booyki! Jeegen̄ ken̄ t̄ɛd̄ rode ɔ̄ naade ɓo al-Masige ute jeegen̄ t̄ɛd̄ rode ɔ̄ naade jee taad̄ taar teeco taar Raa ki se utu ade ɓaao. Naade utu 't̄ɛdn̄ nak̄n̄-k̄ɔɔɓge ute nakgen̄ deel̄ doa, taa 'kaan̄ jeege dala. ɔ̄ jee ken̄ Raa b̄ɛɛr t̄ɔɔd̄denga t̄ɔɔd̄ se ken̄ naade ɔ̄nga d̄oobo num, aden̄ kaan̄ dal kici. ²³ Num, naase se ɔ̄ndki k̄ɔndɔ! B̄ɛɛɛ, taar se l̄, maam m'aalsenga kaal paac bise ki.»

*Goon Deba utu ade t̄ɛrl̄

²⁴ T̄ɛr Isa taad̄den̄ daala ɔ̄:
«Ken̄ ɓiigen̄ gen̄ dubarge se jaay deelga num,
kaada se utu 't̄ɛdn̄ ilim̄ dib
ɔ̄ laapa se l̄ w̄ɔɔr eyo.

25 *K-dijgen maakŋ raa ki ađe si naaŋ ki*

ɔɔ *nakgen* ɔk tɔɔgɔ *maakŋ raa ki paac se, utu 'tea.**

26 «Gɔtn se j'kaakŋ *Goon Deba ađe bɔɔy maakŋ gapara ki ute tɔɔgŋ Raa kɛn wɔɔr gɔtɔ keɛɛŋ. 27 Ɖɔ Goon Deba se ađe kɔl *kɔɔɔn Raage ɔɔ naade utu 'tusn jee kɛn naaŋ bɛɛr tɔɔɔɔɔ, mɛtn naaŋ kɛn kaam sɔɔ, gɔtn do naaŋa iin ro ki bini daar ro ki ɔɔ bini gɔtn mɛtn raa daar rɔ ki.»

Isa aal naagŋ taara ute ko ba

28 «Naase ɔndki doa te ko ba: kɛn naaŋ jaay baaga kɔɔɔn taa-oomo ɔɔ dɔɔb kamba se, naase 'jeelki ɔkki mɛt-kijiri aanga ɔɔ ɓara ɔɔpɔga gɔɔrɔ. 29 Bin num naase kic ɓo, kɛn aakkiga nakgen se jaay aanga num, 'jeelki *Goon Deba se, naaŋ aan ɔŋsega gɔɔr kaam-taarse ki. 30 'Booyki bɛɛ, m'asen taada: jee duni ki ɓɔrse se 'kooy naŋ ey sum ɓo, nakgen se utu 'kaana. 31 Maakŋ raa ute do naaŋa se utu 'deele, num taar maam se 'kɔŋ deel eyo.»

Raa kaliŋ ki sum ɓo jeel ɓii kaan *Goon Deba

32 «Num gan kɛn gɛn kaadŋn ute ɓiin Goon Deba ano ɓaa se, nam tap ɓo jeel eyo. Kɔɔɔgen maakŋ raa ki kic ɛ jeel eyo, ɔɔ Goono kic ɓo, jeel eyo. Nam jeel ɓiin se, gɔtɔ. Kɛn jeel se, Bubu kaliŋ ki sum. 33 Ɖndki kɔɔndɔ, ɔŋte 'toodki bia, taa kaadŋn Goon Deba ađe ɓaa se, naase 'jeelki eyo. 34 Kɛse tec aan gɔɔ debm ɓaa ɓaa mɛrtɛ. Naaŋ ɔŋ ɓeeŋ kaam ji jee tɛɔn naabiŋge. Naŋa kic naaŋ taadŋn naabiŋ naabiŋa ɔɔ debm ɓɔɔbm taa ɔoobo se naaŋ taadŋn ɔɔ ŋ'ɔŋte toodŋn bia. 35 Inŋki zɛɛɛɛ daayum, taa naase kic ɓo 'jeelki eyo kaadŋn kɛn mɛl ɓee ađe ɓaa

* 13:25 Eza 13.10 ɔɔ 34.4.

se, kɛn naan̄ ɓo 'kaan tɛgɛr, daan ɓea, do-mɛtbɛɛki, lɔ tanɔɔriŋa. ³⁶ Ɔndki kɔnd ey num sɔm naan̄ asen kaan kɔŋ pirsil kaad kɛn naase utu toodki tood bia. ³⁷ Taar kɛn maam m'taadsen se, m'taadɪŋ jeege tu paac: daayum inŋki zɛɛɛ.»

14

Jee magalge end tɛl kutn Isa

¹ Ɔɔpga ɓii di sum ɓo, Yaudge 'tɛdn *laa Paak ute laa mappan ɔk ɔɔm eyo. Gɔtn se *magal jee tɛdn sɛrke Raage tu ute jee jeel taadn tɔɔkŋ mɛtn Ko Taar Raage je doobm an goon̄ kɔkŋ Isa taa an̄ ɓaa tɔɔlo. ² Naade taad ɔɔ: «J'ɔŋte 'kɔkiŋki ɓii laa ki, ey num jeege kiin̄ gɛn tɛdn taara ɔɔ gɔtɔ tuju.»

Mɛnda ɓaado ɔt itir ro Isa ki (Mt 26.6-13; Jn 12.1-8; Lk 7.36-50)

³ Isa ɓaa maakŋ naan̄ kɛn Betani ki ɔɔ kaad kɛn naan̄ inŋ ɔs kɔsɔ maakŋ ɓee Simon kɛn k'dan̄ɪŋ debm bikidi se, mɛnda kalan̄ ɓaado uuno naka aan̄ gɔɔ k-ɓɔkɔlɔ kalan̄ ɔɔ nakŋ se ko ɓo k'cɔɔc k'daapina. K-ɓɔkɔl se k'dan̄ɪŋ *albatir*. Ɔɔ itir maak ki se itir salal ɔɔ ɔɔŋɔ ɔɔ k'dan̄ɪŋ *nard*. Mɛnd se ɓaado tɔɔk k-ɓɔkɔlɔ se ɔɔ ɔɔy itir maak ki se do Isa ki. ⁴ Jee mɛtiŋgen inŋ gɔtn se aak se, maakde tuju ɔɔ baag taadn te naapa ɔɔ: «Gɛn di jaay itir se naan̄ tujin̄ bin se? ⁵ Itir se jaay k'ɓaa k'dugin̄ga num, ano ɓaa te tamma cir kaar-mɔtɔ ɔɔ gursn se j'an̄ nigin̄ jee daayge tu*!» Taa naan̄ se ɓo naade taad taargen inŋ kusu ro mɛnd kɛn se.

---

* **14:5** Tamman kaar-mɔtɔ se aas te gursn debm kɛn tɛd naaba ɔŋ maakŋ ɓaar ki.

⁶ Gaŋ Isa deekden ɔɔ: «Menda se ɔnɪnki jɛlɛk, ɔnte 'tɛrɛɪnki mindɪna. Nakŋ naaŋ tɛdum maam ki se, nakŋ jɪg aak eyo. ⁷ Jee daayge se daayum utu te naase ɔɔ kɛn naase 'jeki num adɛki kɔŋ tɛdn bɛɛ. Num gaŋ maam se m'kɔŋ king te naase daayum eyo. ⁸ Ey num, mɛnd se naaŋ tɛdga bɛɛ kɛn naaŋ kɔŋ tɛda. Ɔɔ itir naaŋ ɔtum se daapunga roma kɛn tɛdga num j'utu j'am kɔl maakŋ baad ki se. ⁹ 'Booyki bɛɛ, m'asen taada: do naaŋa ute magaliŋ se gɔtn gay gay kic ɓo, kɛn jeege utu 'taadn Labar Jiga se, nakŋ kɛn mɛnd se jaay tɛdum se, jeege paac utu kɔɔsn maaniŋa ɔɔ saapm do nakŋ kɛn naaŋ tɛdn ese se.»

Judas ut Isa

(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

¹⁰ Judas Iskariot se, naaŋ maakŋ jee mɛtn Isa kɛn sik-kaar-dio. Naaŋ iin baa taad *magal debm tɛdn sɛrke Raage tu taa naaŋ je adɛn taadn doobm kɛn naade an kɔkŋ Isa. ¹¹ Kɛn naade booy taar Judas se, maakde raapo ɔɔ naade taadiŋga taad ɔɔ utu an kɛdn gurs. Naaŋ kɛn se, Judas baag je ɓo doobm an kutn Isa sum.

*Isa ɔl jee mɛtiŋ ki tɛdden kɔsn gen *laa Paak*

(Mt 26.17-36; Lk 22.7-18,21-39; Jn 13.1-38; 1Kɔr 11.23-25)

¹² Bii deet deetn gen laa mappan ɔk ɔrɔm eyo jaay aan se, bii kɛn se ɓo k'tɔjn gaan baatge gen laa Paak gen Yaudge. Jee mɛtn Isa ki tɔnd mɛtiŋ ɔɔ: «Kɔsn gen laa Paak se, naai 'je j'aisiŋ tɛdn kaam gay?» ¹³ Gɔtn se Isa ɔl maakŋ jeege tun mɛtiŋ ki se jeege dio, deekden ɔɔ: «'Baaki maakŋ gɛger ki ɔɔ kɛn 'baaki baa se, naase aakki dɔɔdn ute gaaba

uuno kəɔyɔ ɔooc te maane se. ɔkki mətɪna, ¹⁴ ɔɔ gətn naan an kənd maak ki se, 'taadki mɛl bɛe ki se ɔɔki debm dooy jeege ɔljeno, ɔɔ k'tənd mɛti ɔɔ bɛe gay jaay ɔo naan an kəsn kəsn laa Paak te jee mətɪn ki se? ¹⁵ Gətn se naan asen taadn bɛe magala kən do bɛe ki raan, ɔɔ maakɲ bɛe ki se, nakinge paac aas kart. Gətn ese ɔo ajeki tɛdn kəsn gɛn laa Paak se.» ¹⁶ Kən jee mətɪn ki jaay ɔaa aan maakɲ gɛgɛr kən ese se, naade ɔɲ nakge se paac aan gɔɔ kən Isa taaddeno. Gətn se ɔo naade tɛd kəsn gɛn laa Paak.

¹⁷ Kən aan tɛgɛr gətɔ ɔaa ɔk jɪn se, Isa ɔaado ute jee mətɪn kən sik-kaar-dio. ¹⁸ Kən naade jaay ɪng gətn kəs ki baag kəsɔ se, Isa ɔɛekden ɔɔ: «'Booyki bɛɛ, m'asen taada: maakse ki se, debm ɪng ɔs kəs te maam se ɔo utu am kutu.» ¹⁹ Kən naade jaay booy taar ese se, naade maakde tuju. Gətn se naɲa naɲa kic ɔo baag tənd mɛtn Isa ɔɔ: «Lɔ, nakɲ se tɛdn maam lɛ?» ²⁰ Isa tɛrlɔden ɔɔ: «Maakɲ naase kən sik-kaar-di se, debm ɔl kəl jɪn maakɲ baay ki ute maam se ɔo, naana. ²¹ Deere, *Goon Deba se, utu 'kooy aan gɔɔ kən *Raa taadno maakɲ Kitap ki, num gan ɔɔɲ deb kən an kut se! Debm bin se kən j'oojɪn te ey kic ɔo, bɛɛ kaca.»

Isa ɛd kəsn taadn mɛtn taar yonɔ

²² Kaad kən naade ɔs kəs se, Isa uun mappa jɪn ki, təɔm Raa ɔɔ dup ɛdn jeege tun mətɪn ki ɔɛekden ɔɔ: «ɔk ɔski, kɛse roma.» ²³ Tɛr naan uun *kəɔp ɔooc te tətɲ koojɲ kaagɲ k'danɪn bɪn se jɪn ki, təɔm Raa, ɛɔɔdesɪna ɔɔ naade paac naɲa kic ɔo ɔk aaye aaye. ²⁴ Isa ɔɛekden ɔɔ: «Kɛse moosuma kən taad ɔɔ *Raa dɔɔkga ute naase. Moosn se ɔɔy taa jee dɛna. ²⁵ 'Booyki bɛɛ, m'asen taada: tətɲ koojɲ bɪn ese se,

mootn maam m'kaay ey sum, bini m'baa kaay tōtn koojn biñ kiji se, *maakn Gaar Raa ki jaayo.»

²⁶ Ken naade aar kaa gen keem Raa aas se, naade teec baa ook do *kōsn olib ki.

Isa taad əə Pier utu aṅ baate

²⁷ Gōtn se Isa taad jeege tun metiñ ki əə: «Naase 'paacki utu amki kaan̄ rεε, taa Raa taadga taad maakn̄ Kitap ki əə:

Maam m'utu m'təəl debm gaam baatge,

əə baatinge se lε utu 'kaan̄ wəəkə.†

²⁸ Num ken maam jaay m'ooy m'duroga num, maam m'kənd naana, m'asen baa booy taa naan̄ Galile ki.» ²⁹ Gōtn se Pier deekiñ əə: «Ken jee meti ki jaay aañ̄ rεsi paac kic ɓo, maam se m'ai kəñ̄ rεs eyo.» ³⁰ Gañ̄ Isa terliñ̄ əə: «'Booy bεε, m'ai taada: maakn̄ nōər ken jaaki se, kər kərən̄jə 'kəoy dəəl di ey sum ɓo, naai 'naajn̄ dəəl mətə 'deekn̄ əə naai 'jeelum eyo.» ³¹ Gañ̄ Pier deekiñ̄ əə: «Gətə! Maam se ken am kaan̄ te yoa kic ɓo, m'ai baati eyo!» Əə jee metiñ̄ ken kuuy se kic ɓo paac taad aan̄ gəə gen Pier se.

*Isa tənd̄ mεtn̄ Raa Getsemane ki
(Mt 26.36-46; Lk 22.40-46)*

³² Naan̄ ken se, naade aan̄ gət ken k'dan̄jñ̄ Getsemane. Ken naade aan̄ se, Isa taadn̄ jee metiñ̄ ki əə: «In̄gki gōtn̄ ara, kər maam m'ade baa tənd̄ mεtn̄ Raa se.» ³³ Naan̄ ək ɓaan̄ te Pier, Jak əə Jan. Gōtn̄ se nirlin̄ baag teece əə taar maakin̄ ki nan̄ tak. ³⁴ Isa deekden̄ əə: «Maam se maakum tujga əə nirlum teecga aan̄ gəə m'aki kooyo. Anum naase se in̄gki gōtn̄ ara əə ənten̄ 'toodki bia.» ³⁵ Naan̄ iin̄

† 14:27 Aak Zak 13.7.

iik naan ki cəkə, ooc naan ki əə baag tənd mət̩n Raa deek əə: «Kən naai 'je num, kaad̩n dubar kən utu kaan dom ki se, iikin̩ naat̩n dəkə.» ³⁶ Naan̩ tər̩l taad̩ daala əə: «Abba, Bua, nak̩n əəñ ciri naai ki se, gət̩. Iikum *kəəpm dubar se rom ki naata. Num gan̩ 'təd̩ aan gəə kən naai maaki jen ro ki, aan gəə kən maam ɓo m'je se eyo.» ³⁷ Kən naan̩ tər̩l ɓaad̩o əñ jee mət̩n̩ ki se, kaamd̩e əkga bia. Naan̩ deek Simon Pier ki əə: «Simon, naai 'tood̩ tood̩ bi la? Lər̩ kalan̩ kic ɓo naai əñ aasin̩ te gen̩ kin̩g zɛɛɛ ey ne? ³⁸ Naase in̩gki zɛɛɛɛ, 'təndki mət̩n Raa, taa naase aki kooc̩n maak̩n nak̩n naam ki eyo. Maak̩n debkilimi se je təd̩n nak̩n bɛɛ, naɓo daa ron̩ ɓo əñ aasin̩ eyo.»

³⁹ Tər̩ Isa iik naan ki cəkə daala, ɓaa tənd mət̩n Raa, naan̩ in̩g dəəl taar ese sum. ⁴⁰ Kən naan̩ ək tər̩lo daal se, ɓaad̩o əñ jee mət̩n̩ ki tood̩ tood̩ bia əə kən bi əkd̩e se, kaamd̩e kic əñ aak eyo. Gətn se taar naade an̩ taad̩ kic ɓo jeel eyo. Isa ək tər̩l ɓaa tənd mət̩n Raa daala. ⁴¹ Kən naan̩ tər̩l ɓaad̩o əñd̩e gen̩ k-mət̩ge se, deekden̩ əə: «Maak̩n tood̩n bise ki se naase utu 'tood̩ 'təəlki təəl kəorse rək la? Bɛɛga, kaad̩n̩ aanga. 'Booyki, *Goon Deba se, j'utu j'an̩ kək̩n kəl ji jee təd̩n *kusinge tu. ⁴² Iin̩ki, k'ɓaaki! Aakki, debm am kut se aanga!»

Isa j'əkinga

(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jn 18.2-12)

⁴³ Kən Isa utu taad̩ nan̩ te taarin̩ ey sum ɓo, gətn se Judas aana; naan̩ se maak̩n jeege tun mət̩n Isa kən sik-kaar-dio. Naan̩ ɓaad̩o ute dəəl jeege dɛna mət̩n̩ ki kən ək gərd̩-jər̩ld̩ege əə te sird̩dege. Jee se, *magal jee təd̩n sər̩kɛ Raage tu, jee jeel taad̩n tək̩n mət̩n Ko Taar Raage ute magal taa ɓee Yaudge ɓo

aldeno. ⁴⁴ Judas, naan̄ 6o debm utu kutn Isa se, taadga taad̄ jeege tun ese se ɔɔ: «Debm jaay maam m'aŋ baam kəkə ɔɔ m'kaay ciilin̄ se 6o, kɛse 6o naana! Ɔk '6aansin̄ki ɔɔ 'bɔɔbin̄ki jiga.» ⁴⁵ Kɛn Judas jaay 6aado aan se, naar 6aa cɛɛ Isa ki ɔɔ deekin̄ ɔɔ: «Debm dooyje!» Gɔtn se naan̄ baam ɔkina ɔɔ aay ciilina. ⁴⁶ Jee kuuy k'6aado tel se ɔɔ iij-ɔkina. ⁴⁷ Num maakde ki se, deb kalaŋ ɔɔdo gɔrd-jerlina, ɔg gaan̄ te bi debm tɛdn̄ naabm magal debm tɛdn̄ sɛrke Raa ki se. ⁴⁸ Gan̄ Isa deekden ɔɔ: «Naase 'teeckiro ute gɔrd-jerlsege ɔɔ te sirdsege se, aan gɔɔ '6aakiro kəkŋ debm 6oogo. ⁴⁹ Ey num 6ii-raa maam m'tingo ute naase daan bɔɔr *Bee Raa ki m'lee dooy jeege, na6o naase ɔŋ ɔkumkiro te eyo. Num jaaki jaay m'6aamkiro kəkə se, taa taar k'raan̄ino maakŋ Kitap ki do dakin̄ se, 'kaan doobin̄ ki.» ⁵⁰ Gan̄ gɔtn se, jee mɛtin̄ ki paac baatina ɔɔ aan̄ rɛsina. ⁵¹ Anum, gɔtn se goon kɔdɔ kalaŋ bini ɔk mɛtn̄ Isa ɔɔ naan̄ aal kal kuulu sum 6o ron̄ ki. Jee se ɔkina, ⁵² na6o naan̄ an̄ ɔnde kalin̄ jide ki, aan̄ 6aa mɛt-beere.

Isa j'ɔk k'6aansin̄ naan̄ magal Yaudge tun *jee kaakŋ mɛtn̄ taarge

(Mt 26.57-68; Lk 22.54,63-65; Jn 18.13-24)

⁵³ Naade ɔk 6aan te Isa 6ee *magal debm tɛdn̄ sɛrke Raa ki. Gɔtn se magal jee tɛdn̄ sɛrke Raage tu, magal taa 6ee Yaudge ute jee jeel taadn̄ tɔkŋ mɛtn̄ Ko Taar Raage se, paac tus gɔtn ese. ⁵⁴ Pier ɔko mɛtn̄ Isa daande goon dəkə, end 6aa bini aan daan bɔɔr 6ee magal debm tɛdn̄ sɛrke Raa ki. Gɔtn se naan̄ ing riib riib poodo te jee tɛdn̄ naabge.

55 Anum magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu, ute magal Yaudgen kuuy paacn̄ jee kaakn̄ mɛtn taarge se, naade je tɔl taara do Isa ki taa an̄ kɔkn̄ mindin̄ num, j'an̄ ɓaa tɔɔɔ, nabo naade ɔŋ te taar d̄im eyo. 56 Ey num saadge dɛna ɓaado tɔlin̄ taar-kɔɔɔ doŋ ki, nabo saadfege ɔk mɛtn naap eyo. 57 Jee mɛtinge uun taar mɛt ki eyo, ɔlin̄ doŋ ki taa an̄ kɔkn̄ mindina, deek ɔɔ: 58 «Naaje k'booyo naan̄ taad ɔɔ: <*Bee Raa kɛn jeege ɓo iin̄in̄ te jide se, maam m'an̄ tɔɔkn̄ naatn̄ ɔɔ daan ɓiige tun mɔtɔ se, maam m'kiin̄ kɛn kuuy gɔtin̄ ki. Bee maam m'an̄ kiin̄ se, jikilimge ɓo an̄ kiin̄ te jide eyo.>» 59 Ute naan̄ se kic ɓo, saadgen ɓaado taad taar se, taarde ɔk mɛtn naap eyo. 60 Gɔtn se magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki se iin̄ daar daan jeege tu ɔɔ tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Naai tap ɓo 'terlden taar d̄im ey la do taarge tun naade tɔli doi ki se?» 61 Gaŋ Isa do dɛk ɔɔ terlin̄ taar d̄im eyo. Ter magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki tɔnd mɛtin̄ daala ɔɔ: «Naai ɓo *al-Masi kɛn Goon Raa kɛn jeege lee tɔɔmin̄ se la?» 62 Isa terlin̄ ɔɔ: «Yɛɛ, kɛse maama. Ɔɔ naase utu aki kaakn̄ *Goon Deba se, in̄g king do ji daam Sidburku ki ɔɔ kɛn naan̄ ade ɓɔɔy se ade king do gapar ki.» 63 Gɔtn se magal debm tɛdn sɛrkɛ Raa ki, iin̄ nɛɛpm te kalinge ɔɔ deek ɔɔ: «'Booyki! Naase nakage k'jeki saadn̄ nam kuuy se, gen d̄i daala! 64 Naase ɛ 'booykiga te bise kɛn naan̄ naaj naaj Raa se! Anum naase 'saapki ɔki d̄i?» Jee gɔtn ese paac ɔjin̄ ɓɔɔɔ doŋ ki ɔɔ: «Naan̄ se nakin̄ yoa!» 65 Jee mɛtinge baagin̄ tupm ɓooro ron̄ ki, teelin̄ kaamina, tɔndin̄ ute kutupu ɔɔ tɔnd mɛtin̄ ɔɔ: «'Taadjen tu, debm taad taar teeco taar Raa ki, kɛn tɔndi se, nan̄a?» Gɔtn se asgarge kic ɓo

ɔk ɓaansina ɔ tɔndin mɛtn bin ki.

Pier baate Isa

(Mt 26.59-75; Lk 22.55-62; Jn 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Kaaf ken Pier jaay utu neŋ daan ɓɔr ki se, maakŋ mɛndge tun jee tɛɗn naabm *magal debm tɛɗn sɛrkɛ Raa ki se, deb kalan ɓaado. ⁶⁷ Ken naan aak Pier ing riib riib poodo se, gɔtn se naan ɔndin kaama tak, deekin ɔɔ: «Bɛɛ, naai kic ɓo debm Isan kɔɗ Nazaret se.» ⁶⁸ Gɔtn se Pier baag naaja deek ɔɔ: «Gaabm se maam m'jeelin eyo ɔɔ taar naai 'taaf se lɛ, maam m'booy m'ɔk mɛtin eyo.» Gɔtn se Pier iin teec naatn ɓaa maakŋ ɓee ken taa doob ki. [Gaŋ gɔtn se sum ɓo kɔrɔŋjo ɔɗɗ ɔɔyɔ]‡. ⁶⁹ Num mɛnda se tɛrl aakiŋa ɔɔ baag taadn jeege tun ing gɔtn ese ɔɔ: «Gaabm ese kic ɓo mɛtn naade!» ⁷⁰ Gaŋ Pier tɛrl naaj daala. Tɛr cɔkɔ sum ɓo, jee ing gɔtn ese deekin daala ɔɔ: «Deer deer, naai se mɛtn naade, taa naai kic ɓo kɔɗ Galile.» ⁷¹ Num Pier baag naam taarin ɔɔ: «Bɛɛ, maam m'naam rom te Raa, m'taadsen m'ɔɔ: gaabm se maam m'jeelin eyo ɔɔ ken m'taadga taar-kɔɓɔ kic ɓo ɔŋ Raa am naama.» ⁷² Gaŋ gɔtn se sum ɓo kɔrɔŋjo ɔɗɗ ɔɔy gɛn k-dige ɔɔ Pier naar saap do taar ken Isa taadinɔ ɔɔ: «Kɔr kɔrɔŋjo kɔɔy ɗɔɗ di se, naai am baatn ɗɔɗ mɔtɔ.» Gɔtn se naan saap do taar ken se, naar teeco ɔɔ baag keeme.

15

Isa j'ɔk k'ɓaansin naan Pilat ki

(Mt 27.1-2,11-14; Lk 22.66-71, 23.1-5; Jn 18.28-38)

‡ 14:68 Taara se maakŋ kitapge tun mɛtinge se gɔtɔ.

¹ Tanɔ̄orin nɔ̄orin se, *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu, ute magal taa bɛe Yaudge ɔɔ jee jeel taadn tɔ̄okɲ mɛtn Ko Taar Raage, naade se ɔɔ magal Yaudgen *jee kaakɲ mɛtn taarge, naade paac tus taad dɔ̄ok taarde kalan. Ken naade taarde tɛd kalan se, gɔtn se ɔɔ k'j'ɔk k'dɔ̄ok Isa ɔɔ ɔk ɔaa ɛdin Pilat ki. ² Ken naade aan se, Pilat tɔnd mɛtn Isa ɔɔ: «Naai ɔɔ Gaar Yaudge la?» Isa tɛrlin ɔɔ: «Yɛɛ aan gɔɔ ken naai 'deekin se.» ³ Magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu se tɔlin taarge dɛna don ki taa an kɔkɲ mindina. ⁴ Tɛr Pilat tɔnd mɛtin daala ɔɔ: «Naai 'tɛrlden ey la? Naai 'booy ey la taar naade tɔli doi ki taa ai kɔkɲ mindi se?» ⁵ Num gan Isa tɛrlin te taar dim eyo. Ken Pilat aakin se, ɔkin taad eyo.

Isa j'utinga

(Mt 27.11-31; Lk 23.1-4,13-25; Jn 18.28-40, 19.1-16)

⁶ Ken aanga *laa Paak gen Yaudge se tak ɔɔ, jeege se ɔaado tɔnd mɛtn Pilat ɔɔ j'ɔɔd j'ɔlden debm dangay kalan ken naade jenga ro ki. ⁷ Naan ken se, gaaba kalan bini debm dangay k'danin Barabas, j'ɔkin dangay ki te sawarge. Kaad ken jeege teec sawar se, naade tɔlga deba. ⁸ Gan bii ken se sum ɔɔ, jeege dɔɔɔ ook ɔɲ Pilat ɔɔ tɔnd mɛtin ɔɔ ade kɔɔdn debde kalan aan gɔɔ ken naan n'lee n'tɛda. ⁹ Pilat tɛrlden ɔɔ: «'Jeki m'asen kɔɔdn kɔl Gaar Yaudge se la?» ¹⁰ Taa Pilat se jeele, ken *magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu jaay ɔk ɔaano ute Isa se, naade tɛd tɛd maak-kilimi ɔɔ ron ki. ¹¹ Anum magal jee tɛdn sɛrkɛ Raage tu ɔɔ mɛtn jee denge ɔɔ k'tɔnd mɛtn Pilat num, taa j'aden kɔɔdn kɔl Barabasi. ¹² ɔɔ jeege se, Pilat tɔnd mɛtde daala ɔɔ: «Num gaabm

naase 'danjinki Gaar Yaudge se, m'an̄ tɛdn̄ m'ɔɔ dɪ?»
 13 Gɔtn̄ se, tɛr jeege dɔɔb̄ ɔɔy caa ɔɔ: «Naan̄ se, 'tup
 'tɔɔlɪn̄ ro kaag ki!» 14 Pilat tɛrlɛdn̄ ɔɔ: «Naan̄ tap
 ɔɔ tujga dɪ?» Num gan̄ jeege se tɔɔy dɔɔk taara ɔn̄
 eyo ɔɔ: «Naan̄ se, 'tup 'tɔɔlɪn̄ ro kaag ki!» 15 Pilat je
 raapm̄ maakn̄ jee dɛnge se, ɔl k'ɔbaa k'j'ɔɔd̄ j'ɔldɛn̄
 Barabas. Gan̄ gɛn̄ Isa se, naan̄ ɔl k'j'ɔndɪn̄ ute mɛɛjɛ
 ɔɔ ɔk ɔlɪn̄ asgarge tu taa j'an̄ ɔbaa tupm̄ tɔɔl ro kaag
 ki.

Asgarge tooy koogo mɛtn̄ Isa ki

16 Asgarge ɔk ɔbaan̄ te Isa daan̄ bɔɔr ɔɛe kɛn̄ maak
 ki ɔɔ ɔɛe se gɛn̄ magal taa naan̄ gɔtn̄ ese. Gɔtn̄ se
 naade dan̄o dɔɔl asgarge paac. 17 Naade uun̄ uusin̄
 kal gaaringe aac bon̄ ɔɔ uj daapo jɛkɛ* gɛn̄ kɔrɔndɔ,
 ɔaado ɔndɪn̄ don̄ ki. 18 Naade baagin̄ tɛdn̄ tɔɔsɛ ɔɔ:
 «Tɔɔsɛ naai ki, Gaar Yaudge!» 19 Gan̄ gɔtn̄ se, naade
 tɔndɪn̄ don̄ ki te kaagn̄ tec naala, tupɪn̄ ɔooro ron̄
 ki, ɔaado tɛrgɛ ɔɔ no naanɪn̄ ki. 20 Kɛn̄ naade tooyɪn̄
 koogo mɛtɪn̄ ki aas se, kal aac bon̄ se naade ɔɔdɪn̄
 naatn̄ ɔɔ tuusin̄ kal naange gɔtɪn̄ ki jaay ɔk ɔbaansɪn̄
 naata, taa j'an̄ ɔbaa tupm̄ tɔɔl ro kaag ki.

Isa k'tupɪnga ro kaag ki

(Mt 27.32-56; Lk 23.26-49; Jn 19.17-37)

21 Gɔtn̄ se, gaaba kalan̄ k'danɪn̄ Simon kɔd̄ Sɪrɛn̄.
 Naan̄ se bubm̄ Aleksander te gɛn̄ Rupus. Naan̄
 iɪno naatn̄ ɔɔ deel deel te dɔobm̄ se. Asgarge ɔkɪn̄
 taa tɔɔgɔ gɛn̄ kuun̄ kaagn̄ j'an̄ tupm̄ Isa ro ki se.
 22 Naade ɔk ɔbaan̄ te Isa gɔt kɛn̄ k'danɪn̄ *Golgota*; Gol-
 gota se je dɛekn̄ ɔɔ: gɔtn̄ kaadn̄ do deba†. 23 Naade

* 15:17 Jɛkɛ se laatn̄ gaaringe. † 15:22 Golgota se kɔsn̄ baata ɔɔ
 kɛn̄ aakin̄ num tec aan̄ gɔɔ kaadn̄ do deba.

εδῖν τῶτν κοοῖν βῖν deep te dawa k'daṇῖν mir, gaṇ Isa baate kaaye. ²⁴ Gῶtn se, naade tupiṇ ro kaag ki ᵋ uun ḍaariṇ raan ᵋ kalinge se, asgarge tēdῖn salatia jaay ḅo nigina ᵋ debm oociṅga ḅo uunu uunu. ²⁵ Naade tup Isa ro kaag ki se kaadn mēs ki. ²⁶ Naade tupiṇ aas se, raan ᵋlin kaam doṇ ki mētn taar kēn naade ansin tᵋᵋᵋ, naade raan ᵋ: Kεse ḅo Gaar Yaudge. ²⁷ Naade iin tup jee ḅoogge dio ro kaagge tu kici. Deb kalan k'j'uun k'daariṇ do ji daamin ki ᵋ deb kalan k'j'uun k'daariṇ do ji jeelin ki. ²⁸ [†]

²⁹ Jee deel deel gῶtn se jaay ḍaar aakiṇ se, naade siik doḍe ᵋ naajiṇ ᵋ: «Waya! Naai ḅo debm ᵋ 'tᵋᵋkḅ *Bee Raa ᵋ an kiin kuuy daan ḅiige tun mᵋtᵋ se, ³⁰ aaj roi mala; 'ḅᵋy do kaag ki se naata!» ³¹ *Magalgen jee tēdn sērκε Raage tu ute jee jeel taadn tᵋᵋkḅ mētn Ko Taar Raage se kici, taad te naapa ᵋ tooyiṇ koogo mētiṇ ki ᵋ: «Jee kuuy se, naan aajdenoga num, ᵋḅ aasiṇ gen kaajṇ ro naan mal eyo. ³² Naan *al-Masi kēn Gaar *Israelge ḍey se, ḅ'ḅᵋyᵋ naatn ḅorse ro kaag ki ᵋ kēn naaje jaay j'aakiṅga naan ḅᵋyoga num, j'kaal maakje doṇ ki.» Jee ḅooggen k'tup k'tᵋᵋᵋḍe do kaagge tun cεεsn Isa ki se kic ḅo naajiṇa.

Isa ooyga

³³ Kēn kaada jaay aas katar tir se, do naanḅa te magaliṇ se gῶtᵋ ḅaa tēḍ ilim dib bini aan katar do tēger ki. ³⁴ Aan katar do tēger ki se, Isa ᵋḍḍ

† **15:28** Kitap gen mētinge ziidn naan se: Taa naan se ḅo, taar kēn Raa taadn maakḅ Kitap ki se aanga te ḍoobiṅa kēn taadn ᵋ: «Naan se, j'aakiṇ aan gᵋḍ debm kusiṅa daan jee kusiṅe tu.» Aak Eza 53.12 ᵋ Luk 22.37 kici.

ɔɔy makɔŋ ute taar naanina ɔɔ: «*Eloyi, Eloyi, lɛma sabaktani?*» Taar se je deekŋ ɔɔ: *Raama, Raama, naai 'rɛsum gɛn dī?*§

³⁵ Maakŋ jeege tun daar gɔtn ese se kɛn booyin naan taad bin se, jee mɛtinge taad ute naapa ɔɔ: «'Booyki tu, naan dan dan *Eli!» ³⁶ Gɔtn se deb kalan aan baa uuno naka kalan kɛn uun maane, ɔlin maakŋ tɔtn koojn bin kɛn mooyo jaay, uun ɔlin taa gard ki ɔɔ uun ɔlin taar Isa ki taa ŋ'suubu. Tɛr deek ɔɔ: «Ŋŋki jaay sɔm j'aakiŋki, kɛn Eli jaay utu ade baa an booyin naatn ro kaag ki se num.» ³⁷ Gɔtn se, Isa ɔɔd ɔɔy makɔŋ ɔɔ kon teece.

³⁸ Naan kɛn se, kal deer k'gaan maakŋ *Bee Raa se, nɛɛpo raan bini aan naan ki tak. ³⁹ Bubm asgarge kalan kɛn daar kaadn Isa ki se, jaay booy Isa ɔɔd ɔɔyɔ ɔɔ kaakŋ naan aak kooyin se, deek ɔɔ: «Deer deer, gaabm ara se Goon *Raa!» ⁴⁰ Gɔtn se mɛndge daar dɔkɔ ɔɔ aakiŋa. Maakde ki se Mari kɛn iino Magdala ki, Mari ko Jakŋ baata te gɛn Yoze ɔɔ ute mɛnda ron Salome. ⁴¹ Kɛn Isa utu Galile ki se, naade leedo te naana ɔɔ tɛdino naaba. Gɔtn se mɛndgen kuuy kic dɛna baado te naana Jeruzalem ki tɛɛ.

Isa j'ɔlin baadn

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Bii kɛn se ɔɔ, Yaudge daap daap rode gɛn *bii sebitn kɛn 'baagŋ tɛger kɛn gɔtɔ ɔkga jin se. Kɛn kaadn tɛger jaay aan se, ⁴³ gaaba kalan bini kɔd Arimate ron Yusup baado. Maakŋ magal Yaudge tun jee lee kaakŋ mɛtn taarge se, naan kic ɔɔ debm k'jeel jeel gɔtiŋa. ɔɔ naan kic inŋ aak kaak kaam

*maakŋ Gaar Raa ken utu 'kaan se. Naan aay kaamin̄ ɓaa end ɔŋ Pilat ɔɔ tɔnd metiŋa taa aŋ kɔŋ ro Isa se naan̄ aŋ ɓaa kɔl maakŋ ɓaad'ki. ⁴⁴ Ken Pilat jaay booy j'ɔɔ Isa ooyga se, ɔkiŋ taad eyo. Naan̄ ɔl k'daŋo bubm asgarge tɔnd metiŋ ɔɔ: «Isa ooy se daaniŋ dɔkga la?» ⁴⁵ Ken bubm asgarge jaay deekiŋ ɔɔ: «YEE» naan̄ ken se jaay Pilat ɔŋ Yusup ɓaa ɔɔɔ ro Isa. ⁴⁶ Num Yusup iin̄ dugo kal duubu, bɔɔyo ro Isa naatn ro kaag ki ɔɔ teeliŋ te kal se, uun ɔliŋ maakŋ ɓaad ken j'ɔŋ ko ɓo j'ud k'daapina ɔɔ dircil aaliŋ ko taar ki. ⁴⁷ Mari ken iin̄o Magdala ki ute Mari ko Yoze, naade aak gɔtn j'ɔl j'aalsiŋa.

16

Isa duroga daan yoge tu

(Mt 28.1-8; Lk 24.1-8; Jn 20.1-2)

¹ Ken *ɓii sebit jaay deel se, Mari ken iin̄o Magdala ki, Mari ko Jak ute Salome dugo nakiŋ oot nijimi gen ɓaa kɔtn ro Isa ki aan gɔɔ ken Yaudge lee tɛɔa. ²⁻³ Num ɓii dumas* ki tanɔriŋ nɔɔriŋ, naade iin̄ ɓaa ɓaa taa ɓaad'ken j'ɔl j'aalo ro Isa maak ki se, taad te naapa ɔɔ: «Naŋa jaay ajeki dircil ko taa ɓaad ki se?» Ken naade jaay aan taa ɓaad ki se, kaada utu ooko kooko. ⁴ Ken naade jaay uun kaamde aak se, ko taa ɓaad ki se nam dircilinga, ey num, ko se magal bɛɛ eyo. ⁵ Ken naade aan se, end maakŋ ɓaad'ki. Kaam do ji daamde ki se, aak goon kɔɔɔ iŋg ute kalin̄ raap raapo. Ken naade aakiŋ se, dɔrlɔ ɔɔ nirlde teece. ⁶ Gaŋ goon kɔɔɔ se taadden ɔɔ: «Ōnten 'ɓeerki! Naase se 'jeki je Isan kɔɔ Nazaretn ken

* **16:2-3** Maakŋ suuk kalan̄ ki se ɓii dumas se ɓo ɓiin̄ baag deet deet.

k'tup k'toolin ro kaag ki se; naan se duroga daan yoge tu; gotn ara se, naan goto. Aakki tu, kese bo gotn ken j'ol j'aalsina. ⁷ Bin num, 'baa 'taadki Pier ki te jee metn Isa ken kuuy se waki: naan se wondsenga naana, asen baa booy taa naan Galile ki. Gotn naane se bo, naase anki 'baa kaaka, aan go ken naan taadseno.» ⁸ Naade teec aan on taa baada taa naade se nirdede teecga w rode kic bo ok marga jeg jeg. Ken beere okde se, taar dim kic bo naade on taad nam ki eyo.

Isa teec naan jeenge tu

(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)

†⁹ Isa duro daan yoge tu se bii dumas ki tanorin norin. Deet deet se naan teec naan Mari ken iino Magdala ki, naan bo ken Isa tuurino sitange cili ron ki. ¹⁰ Mend se baa taad jeege tun tingo te Isa w ken naan wde se, naade maakn kol do ki w ing eem keeme. ¹¹ Ken naade jaay booy taar naan taadden w Isa se duroga daan yoge tu w naan mala aakinoga ute kaamin se, gan jee se baate tookn taarina.

¹² Ken nakgen se jaay deel se, jee metin ken dio baa baa bee naata. Ken naade jaay baa baa doob ki se, Isa teec naande ki ute ro kuuy. ¹³ Jee se terl baado taad jeedege tun kuuy w jee se kic bo naade baate tookn taarde.

¹⁴ Ter Isa baado teec naan jee metin ken sik-kaar-kalan, kaad ken naade ing os kos. Gotn se naan mooyde taa naade baate kaal maakde don ki w taa do-mongden ken alde naade baate tookn taar

---

† **16:8** Taar naan ki se (kon 16.9-20) maakn kitapge tun metinge se taar se goto.

jeegen baado taadden ɔɔ naan duroga ɔɔ naade aakinga te kaamde se. ¹⁵ Naan taadden ɔɔ: «'Baaki do naan ki paac ɔɔ 'taadki Labar Jiga se jeege tu paac. ¹⁶ Debm took aalga maakin se j'an *batizi ɔɔ naan kɔŋ kaaja, num debm baate tookŋ kaal maakin ɛ bɔɔr utu kɔjn don ki.» ¹⁷⁻¹⁸ 'Booyki! Jee aalga maakde dom ki se, naade kɔŋ tuur sitange te roma ɔɔ naade kɔŋ taadn taar naangen kuuy. Naade tɔkŋ wɔɔjge te jide ɔɔ ken aayga kaagŋ tɔɔɔ kic ɔɔ, ade kɔŋ tɛdn dim eyo. Naade tɔnd jidege do jee kɔɔnge tu ɔɔ jee kɔɔnge 'kɔŋ lapia. Kɛse ɔɔ nakŋ-kɔɔbgen naade tɛda.

Isa ɔk tɛrl gɔtn *Raa ki

¹⁹ Ken Mɛljege Isa jaay taad nan taarin se, Raa uun baansin maakŋ raa ki ɔɔ naan ing do ji daamin ki. ²⁰ Ɔɔ jee metin ki se ɔɔa gɔtɔ ɔɔa se paac taad Labar Jiga gen Isa se jeege tu. Ɔɔ Mɛlje Isa noogde maakŋ naabde ki, naade tɛdga nakgen deel doa taa jeege jeele taar naade taad se, taar met ki.]

Kitapm kɛn Raa dɔɔko kiji ute jeege New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
de2980b7-692d-557d-af49-da5784485d94